
OGNISKOWA PROCEDURA POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU UZYSKANIA INFORMACJI, ŻE WYCHOWANEK JEST OFIARĄ PRZEMOCY LUB PRZESTĘPSTWA

Ognisko powinna podjąć następujące kroki:

1. Wychowawca sporządza notatkę służbową i przekazuje informację kierownikowi ogniska.
2. Wychowawca ogniska wzywa do ogniska rodziców/opiekunów prawnych, przekazuje im uzyskaną informację. Przeprowadza rozmowę z rodzicami i wychowankiem w obecności psychologa lub kierownika.
3. Wychowawca sporządza opis sytuacji dziecka na podstawie rozmów z wychowankiem i rodzicami oraz plan pomocy dziecku, który uwzględni sposoby zapewnienia dziecku bezpieczeństwa oraz opis wsparcia, jakie ognisko może zaoferować dziecku.
4. Przygotowuje informację o placówkach pomocy dziecku, jeżeli jest taka potrzeba. Ofertę placówek przekazuje rodzicowi/opiekunowi.
5. Ustala z rodzicami/opiekunami prawnymi plan pomocy dziecku, poprzez określenie sposobu zapewnienia bezpieczeństwa dziecku i zobowiązanie do skonsultowania dziecka i rodziny przez psychologa.
6. Opracowuje i ustala harmonogram kontaktów z osobami i instytucjami wspierającymi rodzinę w sytuacji przemocy wobec dziecka.
7. Informuje rodziców/opiekunów prawnych o konsekwencjach prawnych stosowania przemocy wobec dziecka i obowiązkach ogniska zgłaszania do prokuratury i sądu rodzinnego i nieletnich przypadków przemocy wobec małoletniego.
8. Wychowawca ogniska informuje o swoich działaniach kierownika ogniska.
9. Kierownik ogniska składa zawiadomienie o podejrzeniu przestępstwa do prokuratury i/lub wniosek o wgląd w sytuację rodziny do sądu rodzinnego i nieletnich w każdej sytuacji, kiedy dziecko jest ofiarą przestępstwa.
10. Jeżeli rodzice odmawiają współpracy lub odmawiają podjęcia działań proponowanych przez ognisko, kierownik niezwłocznie składa zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa do prokuratury lub wniosek o wgląd w sytuację rodziny do sądu rodzinnego i nieletnich.
11. Kierownik powiadamia Samorząd Gminny w tym GOPS, Zespół Interdyscyplinarny działający na terenie gminy zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy, w razie konieczności właściwych pracowników socjalnych.
12. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.

GDZIE MOŻNA ZGŁOSIĆ SIĘ PO POMOC W PRZYPADKU DOŚWIADCZENIA PRZEMOCY?

- **800 100 100 – TELEFON DLA RODZICÓW I WYCHOWAWCÓW.** Bezpłatna i anonimowa pomoc telefoniczna i online dla rodziców i wychowawców, którzy potrzebują wsparcia i informacji w zakresie przeciwdziałania przemocy, a także pomocy psychologicznej dzieciom przeżywającym kłopoty i trudności, takie jak: agresja i przemoc w szkole, cyberprzemoc i zagrożenia związane z nowymi technologiami, wykorzystanie seksualne, kontakt z substancjami psychoaktywnymi, depresja i obniżony nastrój, myśli samobójcze, zaburzenia odżywiania. Linia czynna jest od poniedziałku do piątku w godzinach 12:00–15:00. Więcej informacji znajdziesz na stronie: <https://800100100.pl/>
- **116 111 – TELEFON ZAUFANIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY.** Bezpłatny i anonimowy telefon dla dzieci i młodzieży prowadzony przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę. Telefon dostępny jest codziennie od 12:00 do 2:00 w nocy. Dzieci i młodzież mogą także zarejestrować się na stronie internetowej i napisać wiadomość do konsultantów pełniących dyżur online. Więcej informacji znajdziesz na stronie: <https://116111.pl/>
- **800 12 12 12 – DZIECIĘCY TELEFON ZAUFANIA RZECZNIKA PRAW DZIECKA.** Bezpłatna działająca całodobowo telefoniczna linia interwencyjna dla dzieci i młodzieży. Osoby dorosłe mogą zgłaszać problemy dzieci lub rażące zaniedbania względem nich. Telefon jest czynny od poniedziałku do piątku w godzinach od 8:15 do 20:00. Więcej informacji na stronie: <https://brpd.gov.pl/telefon-zaufania>
- **DYŻURNET.PL Zespół ekspertów NASK,** działający jako punkt kontaktowy do zgłaszania nielegalnych treści w internecie, szczególnie związanych z seksualnym wykorzystywaniem dzieci. Zgłoszenia o potencjalnie nielegalnych treściach można przekazywać za pomocą formularza, na adres e-mailowy lub za pomocą infolinii **0 801 615 005**. **Szczegółowe informacje znajdziesz na stronie:** <https://dyzurnet.pl> (Borkowska, 2020, s. 35–36).

ZASADY USTALANIA PLANU WSPARCIA MAŁOLETNIEGO PO UJAWNIENIU KRZYWDZENIA

Gdy sygnały tylko pośrednio wskazują na krzywdzenie dziecka, musimy je potwierdzić, aby mieć przesłanki do podjęcia interwencji.

Można tu mówić o kilku etapach postępowania:

1. Rozpoznanie sygnałów, które mogą wskazywać na krzywdzenie dziecka.
2. Sprawdzanie sygnałów poprzez zbieranie dodatkowych informacji.
3. Potwierdzenie sygnałów z innych źródeł.
4. Analiza zebranych informacji – diagnoza problemu krzywdzenia dziecka.
5. Zaplanowanie i przeprowadzenie interwencji w przypadku potwierdzenia krzywdzenia dziecka.

1. Rozpoznanie sygnałów

Na pierwszym etapie potrzebna jest przede wszystkim wiedza o problemie krzywdzenia dziecka, która pomaga nam w zauważeniu i prawidłowym rozpoznaniu sygnałów.

Potrzebna jest też oczywiście odpowiednia postawa – odpowiedzialności za powierzone nam dzieci i gotowości do reagowania w sytuacji zagrożenia ich dobra.

2. Sprawdzanie sygnałów poprzez zbieranie dodatkowych informacji

W przypadku dostrzeżenia sygnałów przez ognisko należy je zweryfikować, zbierając informacje pochodzące od innych pracowników placówki oraz zawarte w dokumentacji.

- Wychowawca – ma szczególną rolę:
  - może zbierać informacje i koordynować działania zmierzające do pomocy dziecku w ognisku,
  - może współpracować z innymi instytucjami i osobami, np. pracownikami szkoły, kuratorem sądowym, pracownikiem socjalnym, dzielnicowym.
- Wychowawcy – mogą zauważyć ślady pobicia dziecka, niechęć dziecka do rozbierania się, oznaki bólu przy poruszaniu się itp.
- Wychowawcy – mogą zauważyć zaburzone zachowanie dziecka, które może być skutkiem krzywdzenia, niekiedy są też świadkami krzywdzących zachowań rodziców wobec dziecka na terenie placówki.
- Dokumentacja ogniska – istotne są informacje o nieobecnościach dziecka, jego ocenach, adnotacje o zachowaniu dziecka.
- Kolejnym krokiem może być nawiązanie kontaktu z pracownikami innych służb i instytucji zajmujących się danym dzieckiem i jego rodziną. Może się okazać, że oni także dostrzegli sygnały krzywdzenia, mogą też podjąć działania w kierunku sprawdzenia informacji, które posiadamy.
- Jeżeli dziecko korzysta z pomocy w placówce wsparcia dziennego (świetlica, ognisko wychowawcze itp.), warto nawiązać kontakt z pracującymi tam osobami. One także mogą pomóc w ustaleniu, czy dziecko jest krzywdzone.

---

3. Potwierdzenie sygnałów z innych źródeł

W zweryfikowaniu naszych podejrzeń, że dziecko jest krzywdzone, mogą nam pomóc informacje pochodzące od różnych osób z jego otoczenia:

- innych dzieci z tej samej rodziny,
- rodziców dziecka,
- innych osób z rodziny,
- osób z dalszego otoczenia (np. sąsiadów, znajomych).

Jeśli do ogniska uczęszczają inne dzieci z danej rodziny, to warto porozmawiać z ich wychowawcami. Jest bardzo prawdopodobne, że one również są krzywdzone i w jakiś sposób to sygnalizują.

Przy ocenie prawdziwości sygnałów przyjmujemy zasadę, że jeżeli są one potwierdzone z kilku źródeł, wzrasta prawdopodobieństwo krzywdzenia.

4. Analiza zebranych informacji – diagnoza problemu krzywdzenia dziecka

Po zebraniu wszystkich dostępnych informacji konieczna jest ich analiza, tak aby uzyskać obraz sytuacji dziecka, ocenić zagrożenia i możliwości wsparcia dla dziecka. Trzeba znaleźć odpowiedzi na poniższe pytania:

- Czy sygnały wskazujące na krzywdzenie dziecka zostały potwierdzone przez informacje z innych źródeł? Kto jeszcze może mieć informacje o sytuacji dziecka?
- Kto krzywdzi dziecko?
- W jaki sposób?
- Czy doszło do naruszenia prawa? (to ważne, ponieważ Kodeks karny i ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakładają na instytucje obowiązek zawiadamiania o przestępstwach popełnionych na szkodę dzieci)
- W jakim stopniu zagrożone jest bezpieczeństwo (zdrowie, życie, rozwój) dziecka?
- Kto może być sojusznikiem dziecka w rodzinie?

5. Zaplanowanie i przeprowadzenie interwencji w przypadku potwierdzenia krzywdzenia dziecka

W rodzinie, która krzywdzi dziecko, działają silne mechanizmy zaprzeczania, co sprawia, że nie widzi ona problemu i odrzuca pomoc. Celem interwencji jest przełamanie mechanizmów obronnych, pokazanie rodzinie prawdy o jej sytuacji i stworzenie warunków do korzystania ze specjalistycznej pomocy.

Podejmując interwencję, należy brać pod uwagę dynamikę systemu rodzinnego, a także rodzaj problemów, które uszkadzają jej funkcjonowanie. Każde działanie adresowane do jednej z osób w rodzinie może wpłynąć na zmianę w całym systemie, a tym samym na sytuację i bezpieczeństwo dziecka.

Najskuteczniejsze może być oddziaływanie na cały system (spotkania z wszystkimi członkami rodziny), jednak w przypadku rodzin dotkniętych alkoholizmem, kazirodztwem lub przemocą najczęściej nie jest to możliwe, szczególnie w pierwszej fazie pracy z rodziną. Dlatego konieczne jest oddziaływanie na każdą z osób osobno.

Z punktu widzenia ochrony i bezpieczeństwa dziecka niezwykle ważne jest znalezienie w rodzinie sojusznika, który będzie ochraniać dziecko „od wewnątrz” w czasie prowadzenia działań interwencyjnych. Użyteczne jest tu dokonanie rozróżnienia pomiędzy rodzicem, który krzywdzi dziecko w sposób aktywny, stosując wobec niego przemoc, a tzw. rodzicem „niekrzywdzącym”, który jest biernym świadkiem przemocy wobec dziecka, a czasami sam także jest ofiarą. Optymalny model interwencji polega na pozyskaniu do współpracy rodzica „niekrzywdzącego” jako sojusznika dziecka, podjęcie razem z nim działań skierowanych na powstrzymanie sprawcy przemocy i jednocześnie objęcie samego dziecka konieczną pomocą z zewnątrz. Model ten dotyczy sytuacji, w której krzywdzenie przybiera charakter przemocy.

W sytuacji, w której oboje rodzice krzywdzą aktywnie swoje dziecko, z reguły trzeba od razu (równoległe z rozmowami interwencyjnymi z rodzicami) podejmować działania prawne – zawiadamiać sąd rodzinny, a często również policję.

Planując interwencję, stawiamy sobie pytanie, jakie działania należy podjąć, żeby:
zapewnić dziecku bezpieczeństwo,
wzbudzić motywację rodziny do rozwiązywania jej problemów i dokonania zmiany.

6. Działania prawne

Działania interwencyjne mają na celu przygotowanie gruntu do udzielenia rodzinie różnych form pomocy: prawnej, psychologicznej, socjalnej, medycznej.

Kto powinien realizować te działania?

- Interwencję powinna zainicjować osoba (instytucja), która rozpoznała sygnały krzywdzenia dziecka.
- W poważniejszych przypadkach krzywdzenia dziecka konieczna jest współpraca interdyscyplinarna, w którą powinni być zaangażowani pracownicy różnych instytucji zajmujący się daną rodziną. W takiej sytuacji istotne jest, aby opracować wspólny plan działania oraz zdecydować, kto będzie koordynował i monitorował przebieg interwencji.
- Sama interwencja, szczególnie jeżeli ogranicza się ona do działań prawnych, nie wystarczy, aby rozwiązać problemy rodziny. Konieczna jest pomoc, często długofalowa i monitorowanie zmieniającej się sytuacji w rodzinie.

7. Zadania ogniska w pomocy dziecku krzywdzonemu

- Zauważenie sygnałów krzywdzenia i zainicjowanie działań interwencyjnych we współpracy z innymi służbami działającymi w lokalnym systemie pomocy.
- Podjęcie współpracy z rodzicami w celu powstrzymania krzywdzenia dziecka i rozwiązywania jego problemów.
- W uzasadnionych przypadkach podjęcie działań prawnych (zawiadomienie sądu rodzinnego, policji lub prokuratury).
- Objęcie dziecka na terenie ogniska konieczną pomocą w budowaniu pozytywnych relacji z dorosłymi i rówieśnikami. Pomoc specjalistyczna (socjoterapia, psychoterapia) może być dziecku potrzebna, jednak nie zmienia ona w sposób automatyczny jego sytuacji w środowisku ogniska .

-
- Takie dziecko z powodu swoich trudnych doświadczeń może pełnić destrukcyjne role w relacjach z innymi osobami, np. prowokować do walki lub odrzucenia. Często zdarza się, że zarówno grupa wychowawcza, jak i wychowawcy ulegają tym prowokacjom, wchodząc z dzieckiem w destrukcyjną grę. W ten sposób przyczyniają się do pogłębienia jego trudności, a niekiedy także krzywdzenia go na terenie ogniska. Dlatego konieczne jest podjęcie pracy nad zmianą tych relacji. Ognisko może korygować zaburzenia zachowania dzieci w ramach codziennej pracy wychowawców i psychologa.

ZAPEWNIENIE DZIECIOM BEZPIECZEŃSTWA PODCZAS ICH POBYTU W OGNISKU

– LISTA KONTROLNA

1. Wejście do ogniska powinno być zawsze kontrolowane.
2. Zwróć baczność uwagę kto wchodzi do ogniska.
3. Przebywanie osób postronnych w ognisku podlega kontroli.
4. Bądź świadomy odpowiedzialności za życie i zdrowie dzieci.
5. Troska o pełne bezpieczeństwo wychowanków powinna być priorytetem wszelkich działań.
6. Nigdy nie pozostawiaj dziecka bez opieki. Wszystkich podopiecznych musisz mieć w zasięgu wzroku. W trakcie prowadzenia zajęć wychowawczo-dydaktycznych zabronione jest prowadzenie rozmów z osobami postronnymi, również z wykorzystaniem telefonu .
7. Dbaj o bezpieczeństwo w otoczeniu dzieci i działaj w przypadku zagrożenia bądź wypadku. Musisz przewidywać ewentualne zagrożenia i im przeciwdziałać.
8. Odnotowuj obecność dziecka godzinę przyścia i wyjścia z ogniska.
9. Dostosuj zajęcia do potrzeb i możliwości wychowanków.
10. Sprawdzaj czy dzieciom nic nie dolega.
11. Przestrzegaj instrukcji BHP, procedur, dbaj o apteczkę.

TELEFONY ALARMOWE:

999 – POGOTOWIE RATUNKOWE

998 – STRAŻ POŻARNA

997 – POLICJA

POSTĘPOWANIE W RAZIE WYPADKU DZIECKA W OGNISKU –

LISTA KONTROLNA

1. Pamiętaj, że udzielenie pierwszej pomocy poszkodowanym w wypadkach jest prawnym obowiązkiem każdego (art. 162 Kodeksu karnego).
2. Zachowaj spokój, nie wpadaj w panikę, rozpoznaj stan poszkodowanego.
3. Usuń poszkodowanego z rejonu zagrożenia.
4. Jeśli stwierdzisz, że sam nie potrafisz udzielić pierwszej pomocy, zorganizuj ją zawiadamiając placówkę służby zdrowia lub kogoś z otoczenia, kto potrafi jej udzielić.
5. Zapewnij poszkodowanemu spokój, odsuń z otoczenia zbędne osoby, w każdej sytuacji zapewnij poszkodowanemu ciepłe okrycie.
6. Nie lekceważ nawet drobnych skaleczeń, każde skaleczenie należy prawidłowo opatrzyć.
7. W przypadkach porażenia prądem, braku oddechu, braku pracy serca, krwotoku, zatrucia i innych poważnych urazów – bezwzględnie wezwij lekarza (pogotowie ratunkowe).
8. Do chwili przybycia lekarza nie przerywaj rozpoczętego sztucznego oddychania.
9. Poszkodowanego z krwotokiem wolno tylko przenosić lub przewozić.
10. Poszkodowanemu z utratą świadomości nie wolno podawać leków w postaci płynnej ani stałej (tabletki).
11. W przypadku podejrzeń uszkodzenia kręgosłupa, nie wolno bez koniecznej przyczyny zmieniać pozycji poszkodowanego.
12. Nie pozostawiaj poszkodowanego bez opieki.

TELEFONY ALARMOWE:

999 – POGOTOWIE RATUNKOWE

998 – STRAŻ POŻARNA

997 – POLICJA

Sposoby przeciwdziałania wypadkom dzieci w ognisku

1. Przestrzegaj dzieci przed zagrożeniami dzięki organizowaniu zabaw edukacyjnych i wyświetlaniu filmów edukacyjnych.
2. Ucz dzieci przewidywania zagrożeń.
3. Oceniaj zachowania zagrażające zdrowiu w różnych sytuacjach, także codziennych.
4. Ucz zasad postępowania warunkujących bezpieczeństwo w formie konkursów czy quizów.
5. Przedstawiaj skutki niebezpiecznych zachowań dzięki zabawie, czy na podstawie filmów.
6. Zapoznaj dzieci z zasadami bezpieczeństwa poprzez rozmowy z zaproszonymi do ogniska gośćmi: policjantami, lekarzami, strażakami.
7. Przekazuj dzieciom wiedzę o zdrowym stylu życia.
8. Otaczaj wszystkie dzieci ciągłą opieką i zapewnić im nadzór.
9. Przewiduj sytuacje niebezpieczne, aby ich unikać.
10. Twórz właściwe warunki do bezpiecznego rozwoju dziecka.

-
11. Przygotuj i wdrażaj programy profilaktyczne.
  12. Opracowuj regulaminy pomieszczeń ogniska i placu zabaw
  13. Unikaj sytuacji i miejsc niebezpiecznych.

Notatka służbowa z opisem zaistniałego zdarzenia wypadkowego dziecka:

- dokładne dane dziecka – imię, nazwisko, data i miejsce urodzenia, adres zamieszkania oraz grupa, do której uczęszcza dziecko w ognisku,
- data, godzina zaistniałego wypadku, oraz szczegółowy opis okoliczności w jakich doszło do zdarzenia,
- miejsce, w którym zdarzył się wypadek, rodzaj udzielonej pomocy oraz jaki wystąpił uraz,
- świadkowie zdarzenia oraz czy opiekun grupy był w miejscu zdarzenia wypadku (jeżeli nie było podać z jakiego powodu).

PROCEDURY POSTĘPOWANIA Z DZIECKIEM Z RODZINY DYSFUNKCYJNEJ W SYTUACJI OZNAK ZNĘCANIA PSYCHICZNEGO I FIZYCZNEGO

Pamiętaj!

- Jeśli istnieje uzasadnione podejrzenie, że stosowana jest przemoc wobec dziecka, zadaniem dyrektora/pedagoga/psychologa jest założenie Niebieskiej Karty.
- Wszczęcie procedury następuje poprzez wypełnienie formularza Niebieska Karta – A w obecności dziecka oraz rodzica lub opiekuna prawnego.
- W sytuacji gdy rodzic jest sprawcą przemocy, wówczas kartę wypełnia się w obecności najbliższej pełnoletniej osoby dziecka.
- Po wypełnieniu formularza Niebieska Karta – A osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest ofiarą przemocą w rodzinie, przekazuje się formularz Niebieska Karta – B.
- Jeśli przemoc w rodzinie dotyczy niepełnoletniego ucznia, formularz Niebieska Karta – B przekazuje się rodzicowi, opiekunowi prawnemu.
- Wypełniony formularz Niebieska Karta – A ognisko przekazuje przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w terminie nie później niż 7 dni od wszczęcia procedury.

Wskazówki dotyczące rozmowy z dzieckiem:

1. Rozmowa powinna odbywać się w przyjaznych warunkach (miejsce zapewniające dyskrecję i spokój, możliwość poświęcenia odpowiedniej ilości czasu – brak pośpiechu).
2. Rozmowa powinna odbywać się bez narzucania tempa przekazywania informacji. Prowadzący rozmowę powinien wykazać się cierpliwością i nie poganiać dziecka.
3. Zadaniem prowadzącego jest sporządzenie dokumentacji; ta czynność nie powinna zakłócać przebiegu rozmowy.
4. Podczas rozmowy należy ocenić stopień zagrożenia bezpieczeństwa dziecka i ustalić, kto z rodziny może zapewnić mu bezpieczeństwo.
5. Zaczynając rozmowę, warto się przedstawić i powiedzieć parę słów na swój temat. Nie należy zaczynać od tematu związanego z przemocą, chyba że jest to inicjatywa dziecka.
6. Prowadzący rozmowę powinien umiejętnie zarządzać emocjami. Ujawnienie przemocy to niełatwa sytuacja, dlatego zadaniem prowadzącego będzie kontenerowanie emocji i wsparcie wychowanka.
7. Jednym z podstawowych obowiązków prowadzącego rozmowę jest dołożenie wszelkich starań, by dziecko poczuło się zrozumiane, wysłuchane i miało nadzieję, że udzielona zostanie mu stosowna pomoc. Empatyczna postawa to warunek prowadzenia tego typu rozmów.
8. Nie należy poprawiać wychowanka, zwracać mu uwagi, nawet jeśli w jego komunikatach pojawiają się wulgarne zwroty czy inne niedopuszczalne w normalnych warunkach formy.
9. W sytuacji gdy podczas rozmowy ujawnione zostaną fakty świadczące o tym, że zdrowie lub życie dziecka jest zagrożone, prowadzący rozmowę zobowiązany jest zadbać o to, aby wychowanek

spędził najbliższy czas w ognisku pod opieką wychowawcy. W tym czasie prowadzący zwołuje pilne spotkanie z kierownikiem, by ustalić dalszą procedurę działania.

Zadania pracowników ogniska

Kierownik ogniska:

1. Jako organ reprezentujący ognisko ma prawo wystąpić do sądu rodzinnego, prokuratury, ośrodka pomocy społecznej z zawiadomieniem o zagrożeniu dziecka krzywdzeniem. Ma również prawo złożyć zażalenie na postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia śledztwa w sprawie podejrzenia przemocy wobec dziecka ze strony rodziców.
2. Ma obowiązek sprawować opiekę nad wychowankami oraz stwarzać warunki do harmonijnego rozwoju psychofizycznego poprzez aktywne działania prozdrowotne i profilaktyczne..
3. Rozpoznaje występowanie zaniedbań wobec dzieci oraz zapobiega im przez kontrolowanie wykonywania obowiązków rodzicielskich.
4. Wykonuje zadania, które związane są z zapewnieniem bezpieczeństwa wychowankom i wychowawcom podczas zajęć, co kształtuje ogniskowe zasady i normy postępowania.
5. Zapewnia wychowawcom właściwą pomoc w realizacji powierzonych zadań, a także w doskonaleniu zawodowym. Ma także wpływ na klimat organizacyjny ogniska.
6. Organizuje pomoc materialną dla wychowanków będących w trudnej sytuacji, bądź wnioskuje o pomoc materialną o charakterze socjalnym.
7. Organizuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną oraz wpływa na sposób, w jaki jest ona udzielana.
8. Odpowiada za właściwe prowadzenie i przechowywanie dokumentacji działalności wychowawczej i opiekuńczej. Ma także wgląd do dokumentacji wychowanka, w tym rejestru dzieci i młodzieży zagrożonych przemocą.
9. Kierownik, jako funkcjonariusz publiczny, w przypadku niedopełnienia obowiązków z zakresu udzielenia pomocy dziecku krzywdzonemu ponosi odpowiedzialność karną.

Wychowawca – w sytuacji podejrzenia przemocy wobec dziecka:

1. Zobowiązany jest do udzielenia bezpośredniej pomocy w przypadku zagrożenia zdrowia lub życia dziecka. W zakres tego wchodzi również udzielenie pierwszej pomocy przedmedycznej w przypadku, gdy na terenie ogniska nie przebywa pielęgniarka.
2. W przypadku gdy nie ma zgody rodziców na poddanie dziecka badaniu lekarskiemu lub jeżeli taka zgoda nie jest możliwa do uzyskania natychmiast, wychowawca ma prawo wysłać wniosek do sądu rejonowego o zgodę na poddanie dziecka takiemu badaniu.
3. W ramach działań diagnostycznych wychowawca zbiera informacje o dziecku, mając na uwadze w szczególności czynniki ryzyka oraz dane świadczące o przemocy lub ją wykluczające (np. uzależnienie od alkoholu w rodzinie). Dane te mogą zostać pozyskane od innych pracowników ogniska, dziecka, rodziców dziecka..
4. We współpracy z innymi osobami pomagającymi dziecku przeprowadza ocenę zagrożenia dziecka przemocą oraz na tej podstawie opracowuje plan pomocy, a także wskazuje konkretne działania oraz osoby odpowiedzialne za ich realizację.

5. Stale monitoruje sytuację dziecka, jego zachowanie, wygląd.
6. Do obowiązków wychowawcy należy również zabezpieczenie ewentualnych dowodów, przy czym nie ma on obowiązku dokonywania oceny ich wiarygodności.
7. Stale współpracuje z psychologiem w celu prowadzenia obserwacji dziecka.
8. Organizuje pomoc materialną wychowankom, którzy są zagrożeni zaniedbaniem, a także znajdują się w trudnej sytuacji życiowej.
9. Podejmuje współpracę z kierownikiem ogniska w kwestii podejmowania interwencji związanych z podejrzeniem przemocy w rodzinie. Przygotowuje pisma zwołujące oraz zawiadamiające zespoły interdyscyplinarne, wydziały rodzinne i nieletnich sądu rejonowego, prokuraturę, policję, ośrodek pomocy społecznej, komisję rozwiązywania problemów alkoholowych o potrzebie udzielenia pomocy dziecku.
10. Na terenie ogniska koordynuje pracę z dzieckiem, monitoruje jego sytuację, dbając o poufność i niewłączanie w sprawę osób niezwiązanych z pracą nad konkretnym przypadkiem.
11. Organizuje współpracę ze specjalistami z poradni specjalistycznych, do których kierowane jest dziecko lub jego rodzice.
12. Zwołuje zespół interdyscyplinarny, a także informuje rodziców o działaniach, jakie zostały podjęte na rzecz dziecka.
13. Prowadzi dokumentację udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także konsultacji spraw prowadzonych ze specjalistami.

Psycholog:

1. W sytuacji podejrzenia występowania przemocy wobec dziecka ma obowiązek udzielić mu bezpośredniej pomocy, jeśli zagrożone jest życie lub zdrowie dziecka. Ma także obowiązek udzielić dziecku pierwszej pomocy przedmedycznej, jeśli stan jego zdrowia tego wymaga, a pielęgniarka jest nieobecna na miejscu.
2. Ma prawo również wysłać wniosek do sądu rejonowego wydziału rodzinnego i nieletnich z prośbą o wydanie zgody na poddanie dziecka badaniu lekarskiemu bez wiedzy i zgody rodziców.
3. Swoje podejrzenia konsultuje z wychowawcą dziecka. Sporządza notatkę służbową, w której opisuje swoje podejrzenia dotyczące zagrożenia dziecka przemocą w rodzinie.
4. Kolejnym krokiem psychologa jest przeprowadzenie rozmowy z wychowankiem w celu zdiagnozowania go wstępnie pod kątem czynników ryzyka przemocy, a także mocnych stron i potrzeb oraz zagrożenia przemocą.
5. Psycholog ma obowiązek udzielić wsparcia i koniecznej pomocy wychowankowi poprzez uczestniczenie w przygotowaniu planu pomocy dziecku oraz organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dziecka i jego rodziców na terenie ogniska lub w poradniach specjalistycznych.
6. Udziela wsparcia wychowawcy grupy oraz innym osobom pracującym na rzecz dziecka.
7. Stale monitoruje sytuację wychowanka oraz współpracuje ze specjalistami z poradni specjalistycznych, do których kierowane jest dziecko.

Pracownik ochrony czy inna osoba z obsługi lub administracji w sytuacji podejrzenia krzywdzenia dziecka ma obowiązek skontaktować się z wychowawcą dziecka i psychologiem ogniska oraz przekazać informację o swoich podejrzeniach i obserwacjach.

Symptomy charakterystyczne dla różnych form przemocy¹

Rodzaj symptomów	Charakterystyka
Obrażenia fizyczne charakterystyczne dla doznawania przemocy	<ul style="list-style-type: none"> - często powtarzające się, nieleczone obrażenia, - nietypowa dla przypadkowych obrażeń lokalizacja (czaszka, uszy, oczy, usta, szyja, ramiona, klatka piersiowa, plecy, pośladki, genitalia, uda), - siniaki, ślady po uszczyptnięciach, naderwanie lub zniekształcenie małżowiny usznej, urazy geometryczne o wyraźnym zarysie, zaznaczonych kształtach przedmiotów użytych do bicia, ślady wbijania paznokci, - ślady duszenia, - niewyjaśnione owrzodzenia, krwawienia i rany w okolicach genitaliów i odbytu, - oparzenia, przypalenia, - ślady ugryzień z zarysem zębów dorosłego człowieka, - łysienie, które może być wynikiem szarpania za włosy, - liczne i częste złamania, które mogą powodować zniekształcenia kończyn
Symptomy fizyczne świadczące o zaniedbaniu dziecka	<ul style="list-style-type: none"> - bardzo niska higiena osobista – dziecko jest stale brudne, cuchnące, ma stale brudne paznokcie, ubrania, - wychudzenie – waga zbyt niska w stosunku do wzrostu i wieku, - dziecko jest zawsze głodne, - ciągle zmęczenie, apatia, - nieleczone choroby, urazy, - oznaki odmrożeń, - ropne zapalenie skóry, - ślady ukąszeń (pchły, pluskwy), - świerzb, - dziecko szybko przybiera na wadze, poprawia się jego ogólna kondycja podczas krótkich pobytów poza domem rodzinnym, a jego wygląd marnieje po powrocie
Behawioralne symptomy krzywdzenia dziecka	<ul style="list-style-type: none"> - poszukiwanie przez dziecko stałej uwagi nauczyciela, - chęć bliskości fizycznej, nadmierne i częste przytulanie się, ocieranie, głaskanie, - tzw. „zimne wyczekiwanie”, które polega na ciągłej obserwacji dorosłych i modyfikacji swoich zachowań tak, aby uniknąć ewentualnej przemocy, - tzw. „niemądry” uśmiech stosowany przez dzieci, by wydać się bardziej przyjaznymi lub skompensować ciągle wyzywanie i poniżanie, u dzieci poniżanych zachowanie może przybrać formę ciągłej agresji i złości, - wyraźny brak radości życiowej, - postawa nadmiernie narzekająca, - postawa pasywna, wycofująca się, - zbyt pospieszne przeproszenie, - zachowanie agresywne, - częste napady złości i złego humoru, - lęk przed rozbieraniem się, - lęk przed powrotem do domu, - wyrażanie lęku przed rodzicami, - nieadekwatny do pogody strój (zakrywanie obrażeń), - lęk, kulenie się przed dotknięciem lub chęcią pogłaskania, - wtórne moczenie się
Symptomy behawioralne wykorzystywania seksualnego dziecka	<ul style="list-style-type: none"> - pseudodojrzałe zachowania o seksualnym charakterze, zachowania seksualne nietypowe dla wieku (duża częstotliwość zachowań, ich kompulsywność, używanie przemocy, sapanie lub dokładne odwzorowywanie), - zachowania prowokujące seksualnie dorosłych lub rówieśników (dotykanie genitaliów i zachęcanie do masturbacji, u starszych dzieci promiskuityzm), - używanie nowych, niespotykanych dotąd nazw organów i czynności płciowych, obsceniczne wyrazy i zwroty, - ciągła, przymusowa, niepoohamowana masturbacja, - agresywne zachowania seksualne wobec rówieśników, symulowanie sytuacji seksualnych, - pisanie, mówienie, rysowanie w kontekście seksualnym, - postawa „zimnego wyczekiwania”, nadmierne ostrożna, - postawa obojętności, odosobnienie, izolacja, brak przyjaciół, - uciekanie od rzeczywistości, - doświadczenie tzw. chwil utraty pamięci, - przerywanie aktywności, które dotychczas sprawiały przyjemność, - brak zaufania, - uskarżanie się na bóle w podbrzuszu, genitaliów bez przyczyn

¹ Opracowanie własne na podstawie: Jarosz E., Wysocka E., *Diagnoza psychopedagogiczna. Podstawowe problemy i rozwiązania*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2006; Fenik-Gaberle K., Kałucka R., *Przemoc w rodzinie – działania pracowników oświaty*, ORE, Warszawa 2016.

	<p>medycznych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - zaburzenia jedzenia, - zaburzenia snu, - nagłe pojawienie się trudności szkolnych, wagarowanie, - niska samoocena, poczucie winy, - ciągle ucieczki z domu, - kradzieże, kłamstwa, - samookaleczenie i próby samobójcze, - głębokie stany depresyjne, - zachowania regresywne, - ciąża z upartym ukrywaniem ojcostwa, - drapanie intymnych okolic – infekcje, choroby weneryczne, - lęk i niechęć jawna lub sugerowana do przebywania z określonymi dorosłymi, - obawa przed badaniami medycznymi, - posiadanie pieniędzy z niewiadomego źródła
--	---

Kompetencje instytucji związanych z ochroną i wsparciem dzieci²

Ośrodki pomocy społecznej:

- Diagnoza sytuacji dziecka i jego rodziny (w tym przemocy) w oparciu o wywiad środowiskowy i będącą jego załącznikiem Niebieską Kartę oraz – w przypadkach podejrzenia przemocy w rodzinie – kontakt m.in. z policją, z placówką, do której uczęszcza dziecko, służbą zdrowia; przygotowanie planu pomocy dziecku i jego rodzinie; monitorowanie efektów podjętych działań.
- Pomoc rodzinie w załatwieniu spraw bytowych, urzędowych.
- Udzielenie bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego, m.in. prawnego, psychologicznego, lub wskazanie miejsc, gdzie taką pomoc można uzyskać.
- Udzielenie interwencji kryzysowej, przekazanie informacji o przysługujących prawach, świadczeniach oraz możliwościach uzyskania pomocy.
- Wskazanie miejsc zajmujących się pomocą dzieciom i rodzinom, w tym z problemem przemocy (poradni, ośrodków, hosteli).
- W uzasadnionych przypadkach udzielenie pomocy finansowej (zasiłków), rzeczowej (odzieży, żywności, ciepłego posiłku, w tym obiadów szkolnych dla dzieci), usługowej (usług opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych lub specjalistycznych dla chorych psychicznie oraz upośledzonych umysłowo).
- W miarę możliwości organizowanie i prowadzenie m.in.: grup edukacyjno-rozwojowych dla rodziców, dla dzieci, grup wsparcia dla ofiar przemocy.
- W przypadku zagrożenia dziecka – powiadomienie sądu rodzinnego i nieletnich, w sytuacji podejrzenia popełnienia przestępstwa – organów ścigania. Jeśli zagrożone jest zdrowie i życie dziecka, np. z powodu porzucenia, znęcania się nad dzieckiem, nietrzeźwości opiekunów prawnych/rodziców – wezwanie policji, która jest uprawniona umieścić dziecko bez zgody bez ich zgody w pogotowiu rodzinnym lub placówce opiekuńczo-wychowawczej.
- W ramach działalności powiatowych centrów pomocy rodzinie i jednostek gminnych – zapewnienie dzieciom pomocy pedagogicznej, psychologicznej i socjalnej w placówkach wsparcia dziennego (ogniskach wychowawczych, świetlicach środowiskowych, świetlicach socjoterapeutycznych), terapii dla osób doznających przemocy, pomocy o charakterze korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc;

² Zmarzlik J. (red.), *Przemoc w rodzinie wobec dziecka. Procedury interwencyjne w szkole*, ORE. Warszawa 2011.

- W ramach powiatowych centrów pomocy rodzinie – zapewnienie dzieciom opieki i wychowania w rodzinach zastępczych lub placówkach (rodzinnych domach dziecka, domach małego dziecka, domach dziecka, pogotowiach rodzinnych, opiekuńczych dotyczących dzieci do 13 r. życia), a w przypadku dzieci będących pod opieką tzw. niekrzywdzącego rodzica – w ośrodkach interwencji kryzysowej, hostelach.

Służba zdrowia:

- Ocena rozwoju psychofizycznego dziecka, stanu jego zdrowia i higieny.
- Podejmowanie działań prewencyjnych w sytuacji stwierdzenia czynników ryzyka krzywdzenia dziecka: udzielenie rodzicom porad, instruktażu na temat dbania o zdrowie i higienę oraz monitoring stanu dziecka poprzez wizyty pielęgniarki środowiskowej i współpracę z ośrodkiem pomocy społecznej.
- Rozpoznanie zespołu maltretowania dziecka (w tym zaniedbań zdrowotnych i higienicznych) oraz zamieszczenie w jego dokumentacji medycznej (historii zdrowia i choroby) wpisu o symptomach przemocy wraz z informacjami uzyskanymi od dziecka i rodzica/opiekuna.
- Wystawienie, na prośbę zgłaszającego przemoc wobec dziecka rodzica/opiekuna, zaświadczenia lekarskiego o doznanych obrażeniach, poinformowanie o możliwościach, miejscach i warunkach wystawienia obdukcji.
- Zawiadomienie sądu rodzinnego i nieletnich o nieprawidłowej sytuacji opiekuńczo-wychowawczej dziecka, zaś w przypadku śladów i objawów wskazujących na popełnienie przestępstwa – zawiadomienie prokuratury.
- Interwencje podejmowane we współpracy z policją, przewożenie karetką medyczną w obecności lekarza dzieci do 3 roku życia, których życie lub zdrowia jest zagrożone, w zależności od stanu dziecka – do szpitala lub rodzinnego pogotowia opiekuńczego (ewentualnie domu małego dziecka).
- Zatrzymanie dziecka w szpitalu nawet bez wskazań klinicznych, gdy istnieje ryzyko jego krzywdzenia po powrocie do domu oraz niezwłoczne powiadomienie o tym sądu rodzinnego i nieletnich.
- W sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia dziecka – wezwanie policji.
- Udzielenie pomocy medycznej, w tym psychologicznej oraz psychiatrycznej, dzieciom i rodzicom/opiekunom.
- W razie konieczności – powiadomienie ośrodka pomocy społecznej o sytuacji dziecka.

Sąd rodzinny i nieletnich:

- Rozstrzygnięcie – w sytuacji istotnej różnicy poglądów pomiędzy rodzicami – na temat opieki nad dzieckiem (sposobu jego leczenia, kształcenia, miejsca pobytu).
- Ograniczenie władzy rodzicielskiej poprzez: zobowiązanie rodziców, jak też dziecka do określonego postępowania; określenie, jakich czynności rodzice nie mogą podjąć bez wcześniejszego zezwolenia sądu; poddanie wykonywania władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora; skierowanie dziecka do placówki sprawującej częściową pieczę nad nim; zarządzenie umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej, z

możliwością ograniczenia kontaktów z rodzicem krzywdzącym; ustanowienie miejsca pobytu dziecka przy rodzicu niekrzywdzącym i ustalenie kontaktów z dzieckiem drugiego rodzica.

- Zawieszenie władzy rodzicielskiej, kiedy przyczyna jest niezawiniona i przemijająca (np. dziecko czasowo pozostaje pod opieką dziadków i wymaga pilnego zabiegu operacyjnego).
- Pozbawienie władzy rodzicielskiej w sytuacji długotrwałej przeszkody (np. orzeczenia wobec rodzica wieloletniej kary pobawienia wolności), nadużycia władzy rodzicielskiej (np. w przypadku stosowania drastycznych form przemocy, uczenia zachowań przestępczych) lub rażącego zaniedbania (np. pozbawianie opieki i narażanie dziecka na utratę zdrowia lub życia).
- Orzeczenie alimentów dla dziecka.
- Prowadzenie tzw. kuratorskich ośrodków pracy z dziećmi i młodzieżą z rodzin podlegających nadzorowi.

Policja

W ramach służb patrolowych:

- Interweniowanie w celu zapewnienia doraźnego bezpieczeństwa osobom doznającym przemocy, poprzez m.in. zatrzymanie sprawcy w policyjnej izbie zatrzymań, gdy zagraża on życiu lub zdrowiu członków swojej rodziny (w tym dzieciom), wskazanie i w miarę możliwości dowieszenie ofiar przemocy do schroniska lub hostelu wówczas, gdy nie ma możliwości izolowania sprawcy (bo np. uciekł z miejsca zdarzenia), a ofiary nadal odczuwają zagrożenie;
- W przypadku zagrożenia życia lub zdrowia dziecka – natychmiastowe przewiezienie dzieci w wieku 3–13 lat radiowozem policyjnym do pogotowia opiekuńczego lub placówki interwencyjnej, a w przypadku dzieci do 3 roku życia – wezwanie karetki pogotowia.
- Wypełnienie Niebieskiej Karty – policyjnej notatki urzędowej opisującej zdarzenie przemocy domowej i podjęte czynności.
- Poinformowanie dorosłych poszkodowanych, pod których opieką jest dziecko, o ich prawach, w tym do złożenia zawiadomienia o przestępstwie, o ich możliwościach uzyskania dalszej pomocy i konkretnych miejscach, gdzie zostanie im udzielona.

W ramach zadań dzielnicowego:

- Po każdej interwencji w związku z przemocą domową – nawiązanie przez dzielnicowego, w ciągu 7 dni od otrzymania Niebieskiej Karty, kontaktu z rodziną w celu rozeznania sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji dzieci i zorientowanie się w ich potrzebach.
- Systematyczne wizyty dzielnicowego sprawdzające zachowania sprawcy i stan bezpieczeństwa jego domowników.
- Gromadzenie wszelkiej dokumentacji dotyczącej każdej interwencji (w tym Niebieskich Kart) oraz kolejnych działań podjętych po interwencji (m.in. dotyczących kontaktu z rodziną, w której wystąpiła przemoc, zawiadomienia sekcji ds. nieletnich i patologii o sytuacji dzieci).
- Podejmowanie przez dzielnicowego działań prewencyjnych wobec sprawców przemocy w rodzinie.
- Współpraca z innymi lokalnymi służbami pomagającymi rodzinie w związku z przemocą domową.

- W przypadku przypuszczania popełnienia przestępstwa – podjęcie decyzji co do potrzeby przeprowadzenia postępowania sprawdzającego.
- W sytuacji uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa – podjęcie decyzji o potrzebie wszczęcia postępowania przygotowawczego.
- Prowadzenie sprawy, tzw. teczki zagadnieniowej „Przemoc domowa” dotyczącej rodziny dziecka dotąd, dopóki z posiadanej dokumentacji i uzyskanych informacji nie wynika, że przemoc w rodzinie już nie występuje.
- W ramach pionu dochodzeniowo-śledczego: wszczęcie postępowania przygotowawczego przeciwko sprawcy przemocy w przypadku zgłoszenia lub stwierdzenia popełnienia przestępstwa; zabezpieczenie miejsca zdarzenia, śladów i dowodów popełnionego przestępstwa, ustalenie świadków i ich przesłuchiwanie.

PROCEDURA POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU AGRESYWNEGO ZACHOWANIA WYCHOWANKA

Wychowawca bądź pracownik ogniska, który jest świadkiem agresywnego zachowania wychowanków (bójka, pobicie), jest zobowiązany do wykonania następujących czynności:

1. Natychmiast reaguje słownie w sposób stanowczy i zdecydowany na zaistniałą sytuację:
  - a) odizolowuje wychowanka zachowującego się agresywnie od grupy,
  - b) w razie potrzeby wzywa pomoc (innego wychowawcę, psychologa, kierownika),
  - c) udziela pomocy ofierze agresji i zapewnia bezpieczeństwo pozostałym wychowankom.
2. Jeżeli to możliwe, ustala przyczyny agresji. Przeprowadza rozmowy ze stronami konfliktu w celu uświadomienia im niewłaściwego zachowania. O zajściu informuje kierownika i psychologa ogniska.
3. Wychowawca informuje rodziców wychowanka o jego agresywnym zachowaniu, zwracając uwagę na konieczność przeprowadzenia przez rodziców rozmowy z dzieckiem.
4. Wychowanek, który dopuścił się zachowania agresywnego, otrzymuje uwagę do teczek wychowanka.
5. W przypadku konieczności zdyscyplinowania wyjątkowo agresywnego wychowanka bądź nagminnie przejawiającego zachowania agresywne wzywana jest policja w celu podjęcia interwencji zapewniającej bezpieczeństwo wychowankom i pracownikom ogniska.
6. Jeśli zachowanie wychowanka nie poprawia się, wychowawca zwraca się z pisemną prośbą o zgłoszenie się rodzica/prawnego opiekuna do ogniska:
  - a) przeprowadza rozmowę z rodzicem/prawnym opiekunem, pogłębiając wiedzę na temat wychowanka, jego rozwoju intelektualnego, społecznego, emocjonalnego,
  - b) na prośbę wychowawcy rozmowę z rodzicem przeprowadza psycholog ogniska, analizując przyczyny zaburzonego zachowania wychowanka, pomagając rodzicom w doborze metod wychowawczych,
  - c) brak zmiany w zachowaniu wychowanka powoduje przeprowadzenie z nim rozmowy przez psychologa ogniska w obecności rodziców,
  - d) podpisuje się kontrakt: rodzic, wychowanek, wychowawca, kierownik ogniska, ew. psycholog, określający zachowanie wychowanka i konsekwencje, które poniesie w razie złamania warunków kontraktu.
7. W sytuacji, kiedy wychowanek w dalszym ciągu stwarza zagrożenie dla innych dzieci, psycholog ogniska w porozumieniu z kierownikiem ogniska kieruje wnioskiem do Sądu Rejonowego, Wydziału Rodzinnego i Nieletnich o zastosowanie środka wychowawczego zapobiegającego demoralizacji wychowanka.

WYMOGI DOTYCZĄCE BEZPIECZNYCH RELACJI MIĘDZY MAŁOLETNIAMI, A W SZCZEGÓLNOŚCI ZACHOWANIA NIEDOZWOLONE

1. Naczelną zasadą relacji między małoletnimi jest działanie z szacunkiem, przy uwzględnianiu godności i potrzeb wszystkich małoletnich. Niedopuszczalne jest stosowanie przemocy wobec innego małoletniego w jakiegokolwiek formie.
2. Uczniowie/wychowankowie powinni powstrzymać się od używania przemocy, znęcania się nad uczniami słabszymi, od używania języka wulgarnego, obraźliwego.
3. Uczniom/wychowankom nie wolno wzajemnie się zawstydząć, upokarzać, lekceważyć i obrażać. Nie wolno krzyczeć na innych małoletnich.
4. Uczniowie/wychowankowie powinni szanować prawo innych uczniów/wychowanków do prywatności.
5. Uczniom/wychowankom nie wolno zachowywać się wobec innych uczniów/wychowanków w sposób niestosowny. Obejmuje to używanie wulgarnych słów, gestów i żartów, czynienie obraźliwych uwag, nawiązywanie w wypowiedziach do aktywności bądź atrakcyjności seksualnej oraz wykorzystywanie wobec innych uczniów/wychowanków przewagi fizycznej (zastraszanie, przymuszanie, groźby).
6. Uczniom/wychowankom nie wolno utrwać wizerunku innych uczniów/wychowanków (filmowanie, nagrywanie głosu, fotografowanie) w sytuacji, gdy nie wyrazili oni na to zgody i w sytuacjach, które mogą ich zawstydzić/obrazić.
7. Uczniom/wychowankom nie wolno proponować kolegom alkoholu, wyrobów tytoniowych ani nielegalnych substancji, a także używać ich w obecności innych uczniów/wychowanków.
8. W sytuacji, gdy uczeń/wychowanek jest agresywny, należy zastosować działania opisane w „Procedurze postępowania w sytuacji agresywnego zachowania ucznia”.

PROCEDURA POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA NA TERENIE OGNISKA ZACHOWAŃ AGRESYWNYCH NIOSĄCYCH ZAGROŻENIE ŻYCIA LUB ZDROWIA

Agresja fizyczna

1. W przypadku gdy wychowawca/pracownik ogniska zauważy wychowanka, którego zachowanie jest agresywne w stosunku do innych osób, powinien podjąć natychmiastowe działania mające na celu przerwanie, wyeliminowanie tych czynów i kolejno powiadomić o tym fakcie kierownika ogniska oraz psychologa.

Ważne!

Pracownik ogniska powinien w sposób stanowczy i zdecydowany zakomunikować sprawcy bądź sprawcom agresji, że nie wyraża zgody na takie zachowanie. Czyni to w formie wyraźnych, krótkich i zrozumiałych zwrotów.

2. W razie potrzeby należy niezwłocznie odseparować sprawcę agresywnych zachowań od pokrzywdzonych oraz przekazać go pod opiekę kierownikowi/psychologowi lub innej wyznaczonej osobie.
3. Należy również ustalić ewentualne ofiary agresora oraz świadków agresywnego zachowania.
4. W przypadku obrażeń , za zgodą rodziców, można wezwać pogotowie).
5. Jeśli występuje stan zagrożenia życia (ofiara nieprzytomna), wychowawca, psycholog lub kierownik ogniska wzywa natychmiast karetkę pogotowia, nawet bez uzyskania zgody rodziców (opiekunów prawnych).
6. Wychowawca/kierownik/psycholog powinien niezwłocznie wezwać do natychmiastowego stawienia się w ognisku rodziców/opiekunów prawnych ucznia agresora.
7. Psycholog ogniska i wychowawcy przeprowadzają rozmowy z rodzicami obydwu stron oraz ze sprawcą i ofiarą. Z rozmów sporządzona zostaje notatka.
8. Psycholog ogniska udzielają wsparcia poszkodowanemu, podejmują również działania mające na celu korekcję zachowania sprawcy.
9. Jeśli sprawa nie jest poważna, wychowawca i kierownik decydują o dalszym postępowaniu w sprawie. Stosuje się konsekwencje przewidziane w wewnętrznych dokumentach.
10. W przypadku wszczynania kolejnych ataków przez agresora kieruje sprawę na policję lub/i informuje sąd rodzinny.

Agresja werbalna

1. W przypadku ujawnienia tej formy agresji należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska.
2. Osoba ujawniająca sytuację jest zobowiązana powiadomić wychowawcę grupy i/lub kierownika, /psychologa.
3. Wychowawca (lub psycholog) przeprowadza rozmowę z wychowankiem w celu wyjaśnienie okoliczności zdarzenia. Ważne, aby rozmowę z ofiarą i agresorem przeprowadzić osobno.

-
4. O zaistniałym zdarzeniu należy poinformować rodziców/opiekunów prawnych uczestników zdarzenia.
  5. Psycholog ogniska podejmuje działania mające na celu rozwijanie świadomości sprawcy i poszkodowanego, rozwijanie umiejętności zarządzania emocjami.
  6. Psycholog ogniska obserwuje sprawcę i poszkodowanego i udzielają im na bieżąco, w zależności od potrzeb, pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
  7. W poważnych przypadkach, np. uzyskania informacji o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa ściganego na wniosek poszkodowanego, powiadamiana jest policja.
  8. Wobec wychowanka przejawiającego zachowania agresywne stosuje się konsekwencje przewidziane w wewnętrznych dokumentach.

ZGŁASZANIE PRZEMOCY SEKSUALNEJ

Zgłaszanie incydentu przemocy seksualnej w ognisku jest bardzo ważne i można to zrobić, postępując według poniższych kroków:

1. Zbierz dowody. Jeśli byłeś/aś świadkiem przemocy seksualnej w ognisku, ważne jest, aby zebrać dowody na incydent. Mogą to być zdjęcia, wiadomości tekstowe, e-maile, nagrania audio lub inne dowody, które mogą potwierdzić przemoc.
2. Zgłoś incydent kierownikowi ogniska. Skontaktuj się z dyrektorem lub jego zastępcą, aby zgłosić incydent. Wyjaśnij szczegółowo, co się wydarzyło i podaj jak najwięcej informacji na temat incydentu.
3. Poproś o spotkanie z kierownikiem ogniska, aby móc omówić incydent osobiście. Podczas spotkania staraj się być jasny/a i zdecydowany/a w wyrażaniu swoich obaw i potrzeb.
4. Poinformuj rodziców/opiekunów. Konieczne jest poinformowanie rodziców lub opiekunów o incydencie. Zapewnij im wsparcie i powiadom ich o planach zgłoszenia incydentu kierownikowi ogniska.
5. Skontaktuj się z organami ścigania. Jeśli uważasz, że incydent jest poważny lub wymaga interwencji organów ścigania, skontaktuj się z odpowiednimi służbami. Możesz zgłosić incydent lokalnej policji lub innej odpowiedzialnej instytucji.
6. Przemoc seksualna może być traumatycznym doświadczeniem, dlatego ważne jest, aby skorzystać z pomocy psychologicznej. Dziecko należy zgłosić do psychologa lub do specjalisty, który pomoże poradzić sobie z tym trudnym doświadczeniem.

Jeżeli jesteś świadkiem przemocy wobec dziecka, podejrzewasz lub wiesz na pewno, że dzieje mu się krzywda, nie czekaj, aż będzie za późno. Przemoc domową wobec dziecka można zgłaszać do:

- Niebieskiej linii – Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie – numer tel. 22 668-70-00,
- Dziecięcego Telefonu Zaufania Rzecznika Praw Dziecka – numer tel. 0 800 12 12 12 (bezpłatny),
- pod numer alarmowy 112, na który można dzwonić, w celu uzyskania pomocy w nagłych przypadkach,
- do szkoły, przedszkola, żłobka, do którego uczęszcza dziecko,
- na policję,
- do Ośrodka Pomocy Społecznej,
- do Sądu Rodzinnego.

Zagadnienie związane z przemocą seksualną jest bardzo poważnym tematem. Istotna jest szczerza komunikacja w kontekście seksu, trudności seksualnych czy wykorzystywania.

Warto normalizować ten temat, aby trudne zdarzenia były jak najszybciej zgłaszane, a pomoc specjalistyczna jak najszybciej udzielana ofiarom, aby niwelować dalsze negatywne konsekwencje traumatycznych wydarzeń.

PROCEDURA POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU ROZPOWSZECHNIANIA PRZEZ UCZNIĄ PORNOGRAFII W OGNISKU

1. W przypadku powzięcia przez wychowawcę/rodzica lub inną osobę informacji o rozpowszechnianiu przez wychowanka pornografii w Internecie, w ognisku należy bezzwłocznie powiadomić kierownika ogniska oraz administratora sieci o zaistniałym zdarzeniu.
2. W przypadku gdy wychowanek przekazuje informację o osobach, które pokazywały materiały pornograficzne, konieczne jest zapewnienie mu anonimowości w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji, które mogą być związane z przemocą skierowaną wobec tego wychowanka przez sprawców zdarzenia.
3. Kierownik ogniska powinien przekazać informację o stwierdzonym zagrożeniu pracownikom ogniska
4. Wychowawca grupy i psycholog ogniska powinien podjąć działania profilaktyczne wśród wychowanków w celu wskazania zagrożeń, jakie niesie za sobą upublicznianie materiałów o charakterze pornograficznym oraz wskazania możliwych konsekwencji tego typu działań.
5. Kierownik wzywa do ogniska rodziców/prawnych opiekunów wychowanka, który rozpowszechniał materiały pornograficzne.
6. Wychowawca lub psycholog ogniska przeprowadza rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami wychowanka sprawcy na temat zdarzenia.
7. Wychowawca lub psycholog ogniska sporządza notatkę z przeprowadzonej rozmowy.

PROCEDURA POSTĘPOWANIA Z DZIECKIEM MOLESTOWANYM SEKSUALNIE

Zgodnie z przepisami obowiązującego w Polsce prawa każda forma wykorzystywania seksualnego dziecka jest przestępstwem zagrożonym karą pozbawienia wolności. Wykorzystywanie seksualne dzieci to różne czyny zabronione wskazane w Kodeksie karnym. Do ukończenia 15. roku życia dziecko jest objęte bezwarunkową ochroną prawną przed wykorzystaniem seksualnym. Oznacza to, że nawet wyrażona przez nie zgoda na kontakt seksualny nie wyłącza zaistnienia przestępstwa. Wybrane przepisy prawa chronią także przed niektórymi formami wykorzystywania seksualnego dzieci do ukończenia przez nie 18. roku życia. Czyny zabronione wskazane w Kodeksie karnym i przepisy chroniące dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym to między innymi:

- art. 197 k.k. – zgwałcenie,
- art. 198 k.k. – wykorzystanie seksualne dziecka na skutek jego bezradności i/lub niepoczytalności,
- art. 199 k.k. – nadużycie stosunku zależności dziecka od innej osoby lub wykorzystanie krytycznego położenia dziecka w celach seksualnych,
- art. 200 k.k. – kontakt seksualny z dzieckiem poniżej 15. roku życia,
- art. 200a k.k. – grooming – nawiązywanie z dzieckiem do 15. roku życia kontaktu przy użyciu nowych technologii w celu spotkania i nakłonienia dziecka do obcowania płciowego lub w celu produkowania bądź utrwalania treści o charakterze pornograficznym za pomocą groźby, wprowadzenia dziecka w błąd, wyzyskania błędu albo wykorzystania jego niezdolności do należytego pojmowania sytuacji,
- art. 202 §§ 3–5 k.k. – pornografia z udziałem dzieci.

W sytuacji podejrzenia, że dziecko zostało pokrzywdzone którymś z wymienionych wyżej przestępstw, należy podjąć interwencję, tzn. m.in. zawiadomić organy ścigania o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na szkodę dziecka.

1. W przypadku podejrzenia, że dziecko stało się ofiarą przemocy seksualnej, należy ten fakt zgłosić psychologowi lub kierownikowi ogniska.
2. Psycholog ogniska w porozumieniu z kierownikiem rozmawia z dzieckiem.
3. W miarę możliwości zorganizuj spotkanie z rodzicami, którego celem będzie:
  - przedstawienie rodzicom form i okoliczności krzywdzenia dziecka,
  - poinformowanie o zaobserwowanych zachowaniach lub wypowiedziach dziecka wskazujących na doświadczenie wykorzystywania seksualnego,
  - omówienie roli rodzica bądź opiekuna w podjęciu interwencji, w tym także wskazanie rodzicowi albo opiekunowi miejsc świadczących pomoc i wsparcie rodzinom dzieci pokrzywdzonych przestępstwem,
  - poinformowanie o obowiązku podjęcia interwencji prawnej,
  - ustalenie wspólnego planu pomocy dziecku (zapewnienie mu bezpieczeństwa, wsparcie przez placówkę, ewentualne skierowanie do specjalistycznej placówki wsparcia).

-
4. W sytuacji podejrzenia, że sprawcą wykorzystywania seksualnego dziecka jest jego rodzic lub opiekun, postaraj się spotkać z rodzicem niekrzywdzącym. Bądź przygotowana(-y) na możliwe negocjowanie przez drugiego rodzica wersji zdarzeń przedstawionej przez dziecko. Pamiętaj jednak, że podjęcie interwencji w celu ochrony dziecka i zabezpieczenia jego dobra nie jest uwarunkowane zgodą jego rodziców czy opiekunów prawnych. Poinformowanie ich o takich działaniach zależy od sytuacji, a także woli profesjonalisty uczestniczącego w interwencji.
  5. W przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa na szkodę dziecka należy złożyć zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa do policji lub prokuratury.
  6. Zawiadomienie należy złożyć do instytucji właściwej ze względu na miejsce popełnienia przestępstwa, przy czym składa je organ/osoba uprawniona do reprezentowania zawiadamiającej instytucji, np. kierownik ogniska.
  7. W zawiadomieniu warto wskazać osobę lub osoby, które pracowały bezpośrednio z rodziną/dzieckiem czy też bezpośrednio podjęły podejrzenie o popełnieniu przestępstwa.
  8. Złożenie zawiadomienia nie jest uwarunkowane zgodą rodziców/opiekunów prawnych małoletniego pokrzywdzonego. Poinformowanie ich o działaniach instytucji zależy od woli instytucji składającej zawiadomienie.
  9. Należy podkreślić, że podstawą złożenia zawiadomienia jest podejrzenie (a nie pewność), że doszło do popełnienia przestępstwa.
  10. W przypadku popełnienia przestępstwa seksualnego na szkodę dziecka przez członka rodziny należy zawiadomić także sąd rodzinny. Właściwe pismo ma formę wniosku o wgląd w sytuację rodziny/w sytuację dziecka.

PROCEDURA POSTĘPOWANIA PRZEZ OGNISKA W PRZYPADKU UJAWNIEŃ ZDARZEŃ O CHARAKTERZE CYBERPRZEMOCY

Informacja o tym, że w ognisku miała miejsce cyberprzemoc, może pochodzić z różnych źródeł. Osobą zgłaszającą fakt prześladowania może być poszkodowany wychowanek, jego rodzice lub inni wychowankowie – świadkowie zdarzenia, wychowawcy. Niezależnie od tego, kto zgłasza przypadek cyberprzemocy, procedura interwencyjna powinna obejmować:

- udzielenie wsparcia ofierze przemocy,
- zabezpieczenie dowodów i ustalenie okoliczności zdarzenia,
- wyciągnięcie konsekwencji wobec sprawcy przemocy oraz praca nad zmianą postawy wychowanka.

1. Działania wobec zdarzenia

Pozyskanie informacji i przyjęcie zgłoszenia

- Jeśli wiedzę o zajściu posiada wychowawca, powinien przekazać informację kierownikowi ogniska.
- Psycholog i kierownik wspólnie z wychowawcą powinni dokonać analizy zdarzenia i zaplanować dalsze postępowanie.
- Do zadań ogniska należy także ustalenie okoliczności zdarzenia i ewentualnych świadków.
- Warto zadbać o udział informatyka w procedurze interwencyjnej, szczególnie na etapie zabezpieczania dowodów i ustalania tożsamości sprawcy cyberprzemocy.
- Ze względu na potencjalne bardzo negatywne skutki cyberprzemocy dla ofiary, należy dążyć do jak najszybszego przerwania aktu.

Zebranie i zabezpieczenie dowodów

- Wszelkie dowody cyberprzemocy powinny zostać zabezpieczone i zarejestrowane. Należy zanotować datę i czas otrzymania materiału, treść wiadomości oraz, jeśli to możliwe, dane nadawcy (nazwę użytkownika, adres e-mail, numer telefonu komórkowego itp.) lub adres strony internetowej, na której pojawiły się szkodliwe treści czy profil.
- Takie zabezpieczenie dowodów nie tylko ułatwi dalsze postępowanie dostawcy usługi (odnalezienie sprawcy, usunięcie szkodliwych treści z serwisu), ale również stanowi materiał, z którym powinny się zapoznać wszystkie zaangażowane w sprawę osoby: kierownik, wychowawca i psycholog, rodzice, a wreszcie policja, jeśli doszło do złamania prawa.
- Na etapie zabezpieczania dowodów cyberprzemocy i identyfikacji sprawcy warto korzystać z pomocy informatyka.

Jak zarejestrować dowody cyberprzemocy?

- **Zachowywanie wiadomości.** W przypadku przemocy przy użyciu telefonu komórkowego ważne jest, by nie usuwać SMS-ów, MMS-ów, historii połączeń, które wskazują na jej wystąpienie. W przypadku przemocy w internecie również, jeśli to możliwe, warto zachować treści,

---

które na nią wskazują. W niektórych sytuacjach, gdy krzywdzące kogoś treści są opublikowane w miejscu widocznym dla wielu osób (np. komentarze pod zdjęciami w serwisie społecznościowym, wpisy na forach), konieczne jest ich usunięcie. Wówczas przed usunięciem tych treści należy je zabezpieczyć.

- **Wykonanie screenów (zrzut całego ekranu).** Dobrym sposobem na zabezpieczenie dowodów jest wykonanie tzw. screena. Screen jest czymś w rodzaju zdjęcia tego, co aktualnie widać na monitorze komputera. Aby go wykonać, należy nacisnąć klawisz Print Screen (pozwornie nic się nie dzieje), a następnie otworzyć dokument typu Word lub Paint i wybrać opcję: wklej. Dokument ze screenami należy zapisać na dysku komputera.
- **Archiwizowanie treści rozmów.** Korzystając z komunikatorów i czatów warto uruchomić autoarchiwizację – opcję automatycznego zapisywania wszystkich prowadzonych przez użytkownika rozmów. Umożliwia ona śledzenie historii poszczególnych kontaktów, a także prosty i szybki dostęp do określonych zapisów. Jeśli dany komunikator lub czat nie posiada funkcji archiwizacji wiadomości, warto wówczas kopiować treści rozmów i zapisywać je w dowolnym edytorze tekstu.
- **Wykonanie zrzutu animacji ekranu.** Innym sposobem na dokumentowanie tego, co dzieje się w internecie, jest korzystanie z programów do tzw. zrzutów z ekranu. Przy pomocy tego typu oprogramowania można dokonywać zapisu obrazu widocznego na monitorze. Zapis ten przypomina ostatecznie film przedstawiający wszystkie wykonywane czynności (prowadzone rozmowy, przeglądane strony itd.). Warto upewnić się, że oprogramowanie, z którego korzystamy, jest legalne.
- **Wydruk.** Dowodem przemocy w sieci może być również wydruk witryny internetowej, na której opublikowane są określone treści. Przy wykonywaniu wydruków należy zwrócić uwagę na to, by obejmowały one całe okno witryny – łącznie z paskiem tytułowym i znajdującym się na nim adresem strony. Wydruki stron warto opisać, podając dokładną godzinę ich wykonania.
- **Zapis rozmów.** Aby zabezpieczyć treści prowadzonych przy użyciu internetu rozmów lub innych dowodów w formie tekstu, można skopiować je z danego miejsca w internecie i zapisać w dowolnym edytorze, np. w Wordzie. W tej postaci zapisany plik należy zachować na dysku komputera. Korzystając z tej formy zachowywania dowodów, należy pamiętać, by w kopiowanym tekście nie dokonywać żadnych zmian. Ważne jest, by dokumentowany tekst był kompletny i zawierał wszystkie wypowiedzi, np. rozmowy na czacie. W przypadku tego typu zabezpieczania dowodów należy skopiować i zachować link do strony, na której treści te się znalazły.

Identyfikacja sprawcy/sprawców

Identyfikacja sprawcy cyberprzemocy jest niezwykle istotna i warunkuje dalsze postępowanie placówki.

- Wielu sprawców cyberprzemocy posługuje się „skradzioną tożsamością”, wykorzystując telefony innych uczniów, profile w serwisach społecznościowych, ich konta pocztowe itp. do wysyłania wiadomości bądź zamieszczania krzywdzących materiałów. Trudności z wykryciem „cyberagresora” mogą pojawić się również w sytuacji, gdy materiał przesyłany jest między

---

telefonami komórkowymi drogą bezprzewodową lub wiadomości tekstowe na telefon wysyłane są z bramki internetowej.

- Jak pokazuje praktyka, w większości przypadków identyfikacja agresora nie jest zbyt trudna. Ofiary cyberprzemocy często potrafią wskazać sprawcę, którym najczęściej okazuje się kolega ze szkoły, bądź przynajmniej mają przypuszczenie, kto może nim być.
- Gdy ustalenie sprawcy nie jest możliwe, należy skontaktować się z dostawcą usługi w celu usunięcia z sieci kompromitujących lub krzywdzących materiałów.
- W przypadku gdy zostało złamane prawo, a tożsamości sprawcy nie udało się ustalić, należy bezwzględnie skontaktować się z policją.

Co może pomóc w identyfikacji sprawcy?

- Świadkowie. Inni wychowankowie odwiedzający „obraźliwe” strony mogą posiadać informacje na temat ich autora, mogą też zidentyfikować numer telefonu komórkowego sprawcy, jeśli nie jest on zastrzeżony.
- Kontakt z dostawcą usługi internetowej. Może on nie tylko zablokować konto agresora lub usunąć szkodliwe treści, ale także podać dane sprawcy cyberprzemocy. Dane takie nie mogą być jednak udostępniane osobom prywatnym. Aby je pozyskać, konieczny jest kontakt z policją.
- Kontakt z operatorem sieci komórkowej w przypadku, gdy numer telefonu sprawcy jest zastrzeżony. Może on podjąć kroki w kierunku ustalenia sprawcy, jeśli otrzyma dane o dacie i godzinie rozmowy. Również w tym przypadku operator może udostępnić te dane tylko policji.

2. Działania wobec uczestników zdarzenia

Działania wobec ofiary cyberprzemocy

- Wsparcie psychiczne. Podobnie jak w przypadku innych form przemocy, ofiara cyberprzemocy potrzebuje pomocy i emocjonalnego wsparcia ze strony dorosłych. Musi także wiedzieć, że ognisko podejmie odpowiednie kroki w celu rozwiązania problemu. Podczas rozmowy z wychowankiem – ofiarą cyberprzemocy:
  - Zapewnij go, że dobrze zrobił, mówiąc ci o tym, co się stało.
  - Powiedz, że widzisz i rozumiesz, że jest mu trudno ujawnić to, co go spotkało.
  - Powiedz mu, że nikt nie ma prawa tak się zachowywać wobec niego.
  - Zapewnij go, że ognisko nie toleruje żadnej formy przemocy i że postarasz się mu pomóc, uruchamiając odpowiednie procedury interwencyjne.
  - Bądź uważny na pozawerbalne przejawy uczuć dziecka – zażenowanie, skrępowanie, wstyd, lęk, przerażenie, smutek, poczucie winy.
- Porada. Wychowanek będący ofiarą cyberprzemocy powinien otrzymać poradę, jak ma się zachować, aby zapewnić sobie poczucie bezpieczeństwa i nie doprowadzić do eskalacji prześladowania. Poradz wychowankowi, aby:
  - nie utrzymywał kontaktu ze sprawcą, nie odpowiadał na maile, telefony itp.,
  - nie kasował dowodów: e-maili, SMS-ów, MMS-ów, zdjęć, filmów i przedstawił je tobie lub innej osobie dorosłej,

-
- zastanowił się nad zmianą swoich danych kontaktowych w komunikatorach, zmianą adresu e-mail, numeru telefonu komórkowego itp.,
  - jeśli korzysta z komunikatora, by ustawił go tak, żeby nikt spoza listy kontaktów nie mógł się z nim połączyć.
  - Monitoring. Po zakończeniu interwencji warto monitorować sytuację wychowanka, sprawdzając, czy nie są wobec niego podejmowane dalsze działania przemocowe bądź odwetowe ze strony sprawcy. Rodzice dziecka będącego ofiarą cyberprzemocy powinni być poinformowani o problemie i otrzymać wsparcie i pomoc ze strony ogniska. W rozmowie z nimi wychowawca przedstawia kroki, jakie zostały podjęte w celu wyjaśnienia zajścia oraz zapewnienia bezpieczeństwa poszkodowanemu wychowankowi, a także, jeśli to wskazane, proponują rodzicom i dziecku pomoc specjalisty (psychologa, pedagoga).

Ochrona świadków zgłaszających zdarzenie

Profesjonalną opieką należy otoczyć także świadków zdarzenia uczestniczących w ustalaniu przebiegu zajścia. Osoby podejmujące działania interwencyjne muszą mieć świadomość skutków, jakie działania te niosą nie tylko dla ofiar, ale i świadków zdarzeń.

- Ważne jest, by w wyniku interwencji nie narazić ich na zemstę i groźby ze strony sprawcy. Osoba, której wychowanek zaufał, informując o jakimkolwiek akcie przemocy, a więc także cyberprzemocy, ma obowiązek postępować tak, by swoim zachowaniem i działaniem nie narazić świadka zgłaszającego problem.
- Postępowanie interwencyjne wymaga od wyjaśniającego sprawę dyskrecji i poufnego postępowania. Występowaniu w roli świadka często towarzyszą dramatyczne przeżycia – wychowankowie boją się, że sami również mogą stać się obiektem prześladowań, obawiają się etykiety „donosiiciela”. Wychowawca powinien wzbudzić swoim zachowaniem zaufanie i poczucie bezpieczeństwa u takiego wychowanka oraz wykazać dla niego zrozumienie i empatię.
- Niedopuszczalne jest konfrontowanie świadka ze sprawcą, jako metody wyjaśniania sprawy, czy ostentacyjne wywoływanie go z lekcji celem złożenia zeznań, ze względu na bezpieczeństwo i nienarażanie go na odwet ze strony agresora. Niezadbanie o tego rodzaju podstawowe zasady bezpieczeństwa może sprawić, że następnym razem wychowanek nie podejmie działań na rzecz obrony słabszych i pokrzywdzonych i nie zgłosi zagrażającego zdarzenia.

Jak zachować się wobec świadka zgłaszającego cyberprzemoc?

- Powiedz, że dobrze zrobił, zgłaszając fakt przemocy.
- Powiedz, że wymagało to od niego wiele odwagi.
- Zapewnij o swojej dyskrecji.
- Nie ujawniaj jego danych, jeśli nie jest to konieczne (np. gdy sprawa została zgłoszona na policję).
- Pod żadnym pozorem nie konfrontuj go ze sprawcą.
- Zadbaj o jego bezpieczeństwo, nie upubliczniając jego udziału w sprawie.

Działania wobec sprawcy cyberprzemocy

Gdy sprawca cyberprzemocy jest znany i jest on wychowankiem ogniska, wychowawca wobec wychowanków wymagających szczególnej uwagi powinien podjąć dalsze działania.

-
- Rozmowa z wychowankiem sprawcą przemocy o jego zachowaniu:
    - Celem rozmowy powinno być ustalenie okoliczności zajścia, wspólne zastanowienie się nad jego przyczynami i poszukanie rozwiązania sytuacji konfliktowej.
    - Sprawca powinien otrzymać jasny i zdecydowany komunikat o tym, że ognisko nie akceptuje żadnych form przemocy.
    - Należy omówić z wychowankiem skutki jego postępowania i poinformować o konsekwencjach regulaminowych, które zostaną wobec niego zastosowane.
    - Sprawca powinien zostać zobowiązany do zaprzestania swojego działania i usunięcia z sieci szkodliwych materiałów.
    - Ważnym elementem rozmowy jest też określenie sposobów zadośćuczynienia wobec ofiary cyberprzemocy.
    - Jeśli w zdarzeniu brała udział większa grupa wychowanków, należy rozmawiać z każdym z nich z osobna, zaczynając od lidera grupy.
    - Nie należy konfrontować sprawcy i ofiary cyberprzemocy.
  - Powiadomienie rodziców sprawcy i omówienie z nimi zachowania dziecka:
    - Rodzice sprawcy powinni zostać poinformowani o przebiegu zdarzenia i zapoznani z materiałem dowodowym, a także z decyzją w sprawie dalszego postępowania i podjętych przez ognisko środków dyscyplinarnych wobec ich dziecka.
  - Objęcie sprawcy opieką psychologiczno-pedagogiczną:
    - Praca ze sprawcą powinna zmierzać w kierunku pomocy wychowankowi w zrozumieniu konsekwencji swojego zachowania, zmiany postawy i postępowania wychowanka, w tym sposobu korzystania z nowych technologii.
    - Pomoc psychologiczna może być udzielona sprawcy na terenie ogniska.
    - W uzasadnionym przypadku można w toku interwencji zaproponować wychowankowi (za zgodą rodziców) skierowanie do specjalistycznej placówki i udział w programie terapeutycznym.

3. Sporządzenie dokumentacji z zajścia

- Wychowawca jest zobowiązany do sporządzenia notatki służbowej z rozmów ze sprawcą, poszkodowanym, ich rodzicami oraz świadkami zdarzenia. Dokument powinien zawierać datę i miejsce rozmowy, personalia osób biorących w niej udział i opis ustalonego przebiegu wydarzeń.
- Jeśli rozmowa przebiegała w obecności świadka (np. wychowawcy), powinien on podpisać notatkę po jej sporządzeniu.
- Jeśli zostały zabezpieczone dowody cyberprzemocy, należy je również włączyć do dokumentacji pedagogicznej (wydruki, opis itp.).

4. Obowiązki ogniska w zakresie współpracy z policją i sądem rodzinnym

---

Cyberprzemoc może wypełniać znamiona różnych przestępstw, ale są one ścigane na wniosek pokrzywdzonego. W przypadku gdy rodzice/opiekunowie prawni zdecydują się na zgłoszenie sprawy do policji, ognisko może służyć wsparciem, np. kontaktując rodziców z odpowiednią jednostką.

Placówka powinna powiadomić sąd rodzinny w sytuacjach, gdy pomimo zastosowanej procedury i dostępnych środków wychowawczych sprawca – wychowanek ogniska kontynuuje działania naruszające bezpieczeństwo, dodatkowo gdy rodzice/opiekunowie prawni odmawiają współpracy z placówką oraz szczególnie w sytuacji, gdy placówce znane są inne przejawy demoralizacji.

PROCEDURA POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU UJAWNIENIA PROBLEMU SEKSTINGU W OGNISKU

Seksting – to przesyłanie wiadomości drogą elektroniczną w formie wiadomości MMS lub z wykorzystaniem różnych aplikacji i komunikatorów albo publikowanie np. na portalach (społecznościowych) prywatnych treści, głównie zdjęć lub filmów, o kontekście seksualnym, erotycznym.

1. Pozyskanie informacji i przyjęcie zgłoszenia

W przypadku sekstingu osobą zgłaszającą problem może być rodzic/opiekun prawny lub zaniepokojony rówieśnik ofiary. Czasami informacja dociera do ogniska bezpośrednio od wychowanka lub z grona bliskich znajomych dziecka. W rzadkich wypadkach wychowawcy i inni pracownicy ogniska sami identyfikują takie zdarzenia w sieci. Ze względu na możliwe konsekwencje incydentu (rozpowszechnienie w Internecie materiałów erotycznych prezentujących dziecko), ale biorąc pod uwagę delikatny charakter sprawy, należy działać sprawnie i z zachowaniem dyskrecji.

Zjawisko sekstingu może przyjmować różne formy i w zależności od tego – różny zasięg i następstwa. Procedura interwencyjna będzie wyglądała nieco inaczej w każdym przypadku.

Przypadek 1. Wymiana materiałów o charakterze seksualnym następuje tylko w ramach związku między dwojgiem rówieśników. Materiały nie uległy rozprzestrzenieniu dalej.

Przypadek 2. Materiały o charakterze seksualnym zostały rozesłane większej liczbie osób, jednak nie dochodzi do cyberprzemocy na tym tle. Młodzież traktuje materiał jako formę wyrażenia siebie.

Przypadek 3. Materiały zostały rozesłane większej liczbie osób (bez względu na intencje) i na tym tle dochodzi do cyberprzemocy.

2. Identyfikacja sprawcy/sprawców

- Identyfikacja sprawcy będzie możliwa przede wszystkim dzięki zabezpieczeniu dowodów: przesyłanych zdjęć czy zrzutów ekranów portali, w których opublikowano zdjęcie(-a).
- W niektórych przypadkach seksting może nosić znamiona przestępstwa związanego z produkcją oraz rozpowszechnianiem materiałów pornograficznych z udziałem osoby małoletniej (poniżej 18. r.ż.) – art. 202 §§ 3 i 4 k.k., dlatego skrupulatność i wiarygodność dokumentacji ma duże znaczenie. Należy przy tym przestrzegać zasad dyskrecji, szczególnie w środowisku rówieśniczym ofiary.
- W zależności od formy incydentu sekstingu, jego zasięgu i następstw, identyfikacja sprawcy będzie miała charakter indywidualny. Identyfikacja sprawcy będzie miała większe znaczenie w przypadku sytuacji naruszenia prawa.

---

3. Działania wobec ofiar zdarzenia

- W razie upublicznienia przypadku sekstingu w środowisku rówieśniczym pierwszą reakcją ogniska i rodziców, oprócz dokumentacji dowodów, winno być otoczenie opieką psychologiczno-pedagogiczną ofiary oraz zaproponowanie odpowiednich działań wychowawczych.
- Rozmowa na temat identyfikacji potencjalnego sprawcy powinna być realizowana z uwzględnieniem komfortu psychicznego dziecka – ofiary sekstingu, z jego poszanowaniem.

4. Działania wobec świadków

Jeśli przypadek sekstingu zostanie upowszechniony w środowisku rówieśniczym, np. poprzez media społecznościowe czy MMS, wśród wychowanków ogniska, lub publikację na portalu społecznościowym, należy podjąć działania wychowawcze uświadamiające negatywne aspekty moralne sekstingu oraz narażanie się osób, które go stosują, na dotkliwe kary.

5. Działania wobec sprawców zdarzenia z ogniska/spoza ogniska

Zidentyfikowani małoletni sprawcy sekstingu winni zostać wezwani do kierownika ogniska, gdzie zostaną im przedstawione dowody ich aktywności. Niezależnie od zakresu negatywnych zachowań i działań, wszyscy sprawcy powinni otrzymać wsparcie pedagogiczne i psychologiczne. Konieczne są także rozmowy ze sprawcami w obecności ich rodziców zaproszonych do ogniska.

Przypadek 1. Dalsze działania, poza zapewnieniem wsparcia i opieki psychologiczno-pedagogicznej, nie są konieczne, jednak istotne jest pouczenie uczestników zdarzenia, że dalsze rozpowszechnianie materiałów może być nielegalne i będzie miało inne konsekwencje.

Przypadek 2. Niektóre z tego typu materiałów mogą zostać uznane za pornograficzne, w takim wypadku na kierownika placówki ciąży obowiązek zgłoszenia incydentu na policję. Rozpowszechnianie materiałów pornograficznych z udziałem nieletnich jest przestępstwem ściganym z urzędu, dlatego też kierownik placówki jest zobowiązany do zgłoszenia incydentu na policję. Wszelkie działania wobec osób uczestniczących w incydencie powinny być podejmowane w porozumieniu z ich rodzicami/opiekunami prawnymi.

Przypadek 3. Niektóre z tego typu materiałów mogą zostać uznane za pornograficzne (patrz: przypadek 2.). W sytuacji zaistnienia znamion cyberprzemocy należy dodatkowo zastosować procedurę dotyczącą cyberprzemocy.

6. Dokumentacja i monitoring pointerwencyjny

- Dokumentacja dotycząca sekstingu powinna zawierać takie elementy, jak: opis przebiegu zdarzenia, osoby uczestniczące w zdarzeniu, zabezpieczone dowody, zastosowane środki wychowawcze i dyscyplinarne, plan monitoringu zdarzenia oraz notatki służbowe członków zespołu.
- Rekomenduje się prowadzenie dokumentacji z poszanowaniem prywatności uczestników oraz z zapewnieniem poufności przechowywanych i przetwarzanych danych.
- Monitoring powinien być prowadzony systematycznie po przerwaniu aktu i zastosowaniu środków naprawczych.

KATALOG CYBERZAGROŻEŃ – JAK ROZPOZNAĆ PRZESTĘPSTWO WRAZ Z DOKŁADNĄ ŚCIEŻKĄ POSTĘPOWANIA

- **Cyberprzemoc** – to rodzaj przemocy, której akty dokonywane są przy użyciu nowych technologii. Do kategorii takich zjawisk zaliczamy: wyzywanie, straszenie, prześladowanie, oczernianie, poniżanie kogoś w internecie lub przy użyciu urządzeń mobilnych. W praktyce polega ona m.in. na przerabianiu i publikowaniu ośmieszających materiałów, zdjęć, filmów, upublicznianiu sekretów ofiar, wulgarnym, i złośliwym komentowaniu wpisów i zdjęć. Może to być także podszywanie się pod inną osobę za pomocą przechwyconego profilu, poczty, jak również celowe ignorowanie aktywności ofiary w sieci. Akty cyberprzemocy należy rozpatrywać zarówno w kontekście ofiary (osoby poszkodowanej), jak i sprawcy (osoby lub grupy osób) oraz świadka zdarzenia.

Cechą charakterystyczną cyberprzemocy jest wyższa niż w tradycyjnej formie przemocy anonimowość. Pozwala ona sprawcom na odczuwanie złudnego wrażenia bezkarności. To z kolei może zachęcać do podejmowania działań przemocowych. Cyberprzemoc charakteryzuje się ciągłością trwania (zwykle nie kończy się na jednorazowym zdarzeniu) oraz szybkością rozpowszechniania się informacji/materiałów skierowanych przeciwko jej ofierze oraz ich dostępnością.

- **Uwodzenie dzieci w internecie (ang. *child grooming*)** – to rodzaj relacji tworzonej za pośrednictwem internetu między osobą dorosłą a osobą małoletnią (poniżej 15. r.ż.) w celu jej uwiedzenia i wykorzystania. Działania podejmowane przez sprawcę nastawione są na nawiązanie więzi emocjonalnej z dzieckiem w celu zdobycia jego zaufania. Ma to w konsekwencji przekonać dziecko do podejmowania różnych czynności i ułatwić jego późniejsze seksualne wykorzystanie. Wykorzystanie seksualne nie wiąże się wyłącznie z fizycznym aktem w świecie realnym, ale może przyjmować również inne formy, takie jak:

- prezentowanie dziecku materiałów pornograficznych,
- prowadzenie rozmów o charakterze erotycznym,
- składanie propozycji seksualnych,
- nakłanianie do wykonywania i wysyłania intymnych zdjęć/filmów,
- prezentowanie zachowań seksualnych podczas chatów i wideotransmisji.

Grooming jest często procesem rozłożonym w czasie i przebiegającym wieloetapowo. Rozpoczyna się od zaprzyjaźnienia się z dzieckiem. Następnie jest ono „oswajane” ze szkodliwymi treściami, w kontaktach poruszane są tematy związane z seksem. Kolejny etap polega na zachęcaniu do podejmowania czynności intymnych przy jednoczesnym naleganiu na utrzymaniu tajemnicy dotyczącej relacji. Podczas procesu uwodzenia sprawca stosuje różne techniki manipulacji, używa również szantażu czy groźby.

- **Seksting** – to przesyłanie za pomocą internetu i urządzeń mobilnych swoich zdjęć, filmów lub wiadomości o charakterze seksualnym. W przypadku dzieci i młodzieży można mówić o poważnym zagrożeniu i konsekwencjach wiążących się z tym zjawiskiem. Najczęściej nagie

---

zdjęcia przesyłane są pomiędzy osobami znajomymi, które tworzą związek lub są na etapie nawiązywania relacji, często jako dobrowolna aktywność własna, ale i na prośbę obecnego czy przyszłego partnera. W założeniu ma to być korespondencja o prywatnym charakterze. Niestety zdarza się, co pokazują liczne doniesienia medialne, że materiały przekazywane w prywatnej korespondencji trafiają do publicznego dostępu, stając się niekiedy przyczyną tragedii.

- **Naruszenie prywatności dziecka poprzez nieodpowiednie lub niezgodne z prawem wykorzystanie danych osobowych lub wizerunku dziecka.** Należy zwrócić uwagę na to, że podszywanie się pod inną osobę, wykorzystywanie jej wizerunku lub danych osobowych w celu wyrządzenia jej szkody osobistej lub majątkowej jest w świetle polskiego prawa przestępstwem. Najczęstszymi formami wyłudzenia lub kradzieży danych jest przejęcie profilu na portalu społecznościowym w celu dyskredytacji lub naruszenia dobrego wizerunku ofiary (np. publikacja zdjęć intymnych bądź fotomontażu), szantażowania (w celu uzyskania korzyści finansowych w zamian za niepublikowanie zdjęć bądź treści naruszających reputację ofiary), dokonania zakupów i innych transakcji finansowych (np. w sklepach internetowych na koszt ofiary). Często naruszenie prywatności łączy się z cyberprzemocą.
- **Szkodliwe treści** to materiały, które mogą mieć negatywny wpływ na rozwój i psychikę dzieci i młodzieży. Dzieci mogą na nie trafić celowo lub przypadkowo, np. poprzez mylne wyniki wyszukiwania, spam czy reklamę. Do szkodliwych treści zazwyczaj zalicza się:
  - treści pornograficzne, w tym materiały prezentujące relacje seksualne z wykorzystaniem przemocy oraz nietypowe i dewiacyjne zachowania seksualne,
  - treści prezentujące przemoc i okrucieństwo, np. w filmach bądź brutalnych grach komputerowych,
  - treści promujące zachowania autodestrukcyjne – samookaleczenia lub samobójstwa bądź zachowania szkodliwe dla zdrowia, np. wyniszczające diety (tzw. ruch pro-ana),
  - zażywanie narkotyków lub dopalaczy,
  - treści dyskryminacyjne, nawołujące do wrogości lub nienawiści wobec różnych grup społecznych, narodowościowych, religijnych.

W jaki sposób zabezpieczyć materiały?

- **Zachowywanie wiadomości, e-maili.** W przypadku naruszenia przy użyciu telefonu komórkowego ważne jest, by nie usuwać odpowiednich wiadomości SMS, MMS, historii połączeń, nagrań z poczty głosowej. W przypadku naruszeń za pośrednictwem Internetu należy zachować wszystkie odpowiednie wiadomości e-mail. Zgłaszając sprawę na policję, należy przedstawić wydruki odpowiednich komunikatów z jednoczesnym pokazaniem tzw. nagłówków wiadomości. Należy sprawdzić, jak włączyć tę funkcję w danym programie/aplikacji do obsługi poczty.
- **Komentarze.** Niektóre naruszenia są dokonywane za pośrednictwem komentarzy pod profilem w serwisie społecznościowym, blogiem czy filmem w serwisie video. Treść komentarzy również warto zachować, wraz z pokazaniem autora danego wpisu. Można to zrobić, wykonując zrzut ekranu prezentujący serwis oraz konkretny komentarz. Aby zrobić zrzut ekranu, można skorzystać z dedykowanej aplikacji lub systemowo za pomocą klawisza PrintScreen (PrtScn).

-
- **Archiwizowanie treści rozmów w komunikatorach.** Korzystając z komunikatorów i czatów, warto uruchomić funkcję archiwizacji – opcję automatycznego zapisywania wszystkich prowadzonych przez użytkownika rozmów (czasami opcja nazywa się „Historią”). Umożliwia ona śledzenie treści poszczególnych rozmów.
  - **Linki.** O ile to możliwe, a treści nie zostały jeszcze usunięte, istotne jest wskazanie konkretnych adresów URL (linków). Adresy te należy zapisać w edytorze tekstu a następnie wydrukować.

Zachowania dziecka

Zwracaj szczególną uwagę na:

- wycofanie, smutek, obniżony nastrój,
- wahania nastroju,
- zachowania agresywne,
- nadmierną skrytość, szczególnie dotyczącą tego, co robi online (zakrywanie ekranu telefonu/tabletu, wychodzenie z pokoju, kiedy przychodzi wiadomość etc.),
- spotkania lub chęć spotkania z nieznanymi osobami przy jednoczesnej niechęci do rozmowy na ten temat,
- nierozstawianie się z telefonem/tabletem, stres i nadmierne emocjonalne reakcje w sytuacjach braku dostępu do Internetu,
- zachowania autoagresywne, myśli samobójcze.

Jak uważnie rozmawiać z dzieckiem?

- Znajdź czas, żeby zatrzymać się na chwilę i z trybu działania przełączyć się na tryb uważnej obecności. Na chwilę przestań myśleć o wszystkich obowiązkach, które na was czekają, nie pośpieszaj rozmowy, nie przerywaj opowieści, nie rób jednocześnie innych rzeczy, nie forsuj za wszelką cenę swoich racji.
- Bądź też obecny, kiedy dziecko milczy. W momentach, kiedy nie umie albo nie jest gotowe podzielić się swoją historią, powinno czuć twoją miłość, wsparcie, dostępność oraz to, że kiedy zdecyduje podzielić się swoim problemem, spotka się ze zrozumieniem i akceptacją.
- Lęk przed negatywną oceną, brakiem akceptacji i karami często prowadzi do wycofania oraz kłamstw. Nieznajomość prawdziwych przeżyć dziecka i brak dostępu do jego świata może uśpić rodzicielską czujność oraz zwiększyć prawdopodobieństwo pozostawienia dziecka bez wsparcia wtedy, kiedy najbardziej będzie go potrzebowało.
- Unikaj takich zachowań, jak: manipulowanie, ośmieszanie, krytykowanie, wyśmiewanie, upokarzanie, straszenie, zmuszanie czy porównywanie z innymi.
- Wszystko to nie znaczy oczywiście, że w rozmowie z dzieckiem nie ma miejsca na wyrażanie rodzicielskich opinii i oczekiwań. Wręcz przeciwnie – komunikuj to, co dla ciebie jako rodzica jest ważne i dlaczego.
- Wyjaśnij dziecku, że czasami relacje z ludźmi mogą być szkodliwe. Porozmawiaj z nim o manipulacji, uzależnianiu i wykorzystywaniu bliskości dla niedobrych celów.
- Wspólnie przyjrzyjcie się temu, co oznaczają i jak konkretnie przejawiają się w relacjach: szacunek, zrozumienie, zaufanie, szczerłość, dobra komunikacja, wsparcie i zdrowe granice.

Ważne, żeby to nie były puste pojęcia; jeżeli możesz, podaj również przykłady z własnego doświadczenia.

Jak chronić dziecko w sieci?

1. Ustal z dzieckiem zasady korzystania z internetu.
2. Udostępniaj dziecku jedynie pozytywne i bezpieczne treści.
3. Rozmawiaj z dzieckiem o jego doświadczeniach w sieci.
4. Skonfiguruj ustawienia bezpieczeństwa w urządzeniu.
5. Zainstaluj program do kontroli rodzicielskiej.

Szukając programów do kontroli rodzicielskiej, warto zrobić rozpoznanie w Internecie i zapoznać się z informacjami producentów oprogramowania oraz opiniami użytkowników. Wśród licznej oferty warto zwrócić uwagę m.in. na:

- Benjamin (Windows XP/Vista/7/8/10)
- Norton Family (Windows, Android, iOS)
- Kaspersky SafeKids (Windows, Android, iOS)
- F-Secure SAFE (Windows, Android, iOS)
- Mobikid (Android)
- Kids Place (Android)

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę udostępnia dla rodziców narzędzia ułatwiające zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa w Internecie. Prowadzi katalog bezpiecznych stron dla dzieci: BeSt, a także katalog bezpiecznych aplikacji mobilnych: BeStApp. Strony i aplikacje w tych katalogach zostały sprawdzone pod kątem braku szkodliwych treści i dostosowania do potrzeb i możliwości dzieci. FDDS udostępnia także bezpłatną przeglądarkę internetową dla dzieci: BeSt (na komputery z systemem Windows oraz urządzenia mobilne z systemem Android), która pozwala przeglądać jedynie strony z katalogu oraz zatwierdzone przez rodzica.

Przeglądarka wyposażona jest także w podstawowe funkcje kontroli rodzicielskiej (blokada wyjścia z programu, monitoring przeglądanych stron).

Katalog bezpiecznych stron BeSt: sieciami.pl/best

Przeglądarka internetowa BeSt: fdds.pl/best

Katalog bezpiecznych aplikacji BeStApp: fdds.pl/bestapp

PROCEDURA REAGOWANIA W PRZYPADKU BEZPRAWNEGO UŻYCIA CUDZEGO WIZERUNKU W SIECI ORAZ ŁAMANIA PRAWA AUTORSKIEGO

Wychowankowie bardzo często udostępniają zarówno swoje zdjęcia, jak i zdjęcia kolegów w mediach społecznościowych bez uzyskania ich zgody, w myśl zasady, że skoro kolega nie pyta, czy może udostępnić moje zdjęcie, to ja również nie będę o to pytał. Problem może pojawić się w sytuacji upublicznienia zdjęcia/filmu ukazującego kolegę lub koleżankę w sposób prześmiewczy i poniżający. Należy pamiętać, że opublikowanie czyjegoś zdjęcia bez zgody tej osoby może skutkować odpowiedzialnością cywilną i karną osoby, która takiej publikacji się dopuściła. Dlatego należy pamiętać o wcześniejszym uzyskaniu zgody osoby, której wizerunek ma zostać opublikowany.

1. Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

Należy zebrać informacje przede wszystkim o:

- osobie dokonującej zgłoszenia – czy jest do tego uprawniona, tj. czy to jej wizerunek lub wizerunek osoby, która jest pod jej władzą rodzicielską, został naruszony bezprawnym działaniem,
- okolicznościach zdarzenia,
- możliwych dowodach, np. zrzut ekranu dokumentujący bezprawne użycie wizerunku.

2. Identyfikacja sprawcy/sprawców

Dochodzenie naruszeń dóbr osobistych, w tym wizerunku, jest co do zasady działaniem podejmowanym z inicjatywy samego uprawnionego przed sądami. Natomiast w przypadku naruszeń stanowiących przestępstwo dodatkowo mogą być zaangażowane organy ścigania.

3. Działania wobec sprawców zdarzenia z ogniska/spoza ogniska

- Decyzja o dalszych krokach prawnych w sprawach o naruszenie dóbr osobistych, w tym wizerunku, należy do osoby, której wizerunek został bezprawnie użyty w Internecie.
- Ognisko, oprócz realizacji zapisów podstawy programowej związanych z prawem autorskim, może na zajęciach wychowawczych proponować aktywności, których celem będzie wprowadzenie wychowanków w tematykę związaną z bezpiecznym i przemyślanym udostępnianiem wizerunku w Internecie, w tym przede wszystkim w mediach społecznościowych. Działania prewencyjne mogą zapobiec podobnym zdarzeniom w przyszłości.
- Decyzja o dalszych krokach prawnych w sprawach o naruszenie dóbr osobistych, w tym wizerunku, należy do uprawnionego. Ognisko może zaangażować się w spór, jeśli dotyczy to sytuacji, w której bezprawnego użycia wizerunku dopuścił się wychowanek wobec drugiego wychowanka, np. w charakterze mediatora pomiędzy stronami w celu uniknięcia procesu sądowego.

4. Działania wobec ofiar zdarzenia

Ofiarę zdarzenia, w szczególności jeśli wizerunek został bezprawnie użyty w sposób prześmiewczy i poniżający, należy objąć opieką psychologa.

---

5. Działania wobec świadków

W przypadku gdy więcej osób wiedziało o bezprawnym użyciu wizerunku w sposób prześmiewczy lub poniżający, należy przeprowadzić z nimi rozmowy wychowawcze mające na celu uzmysłowienie im problemu i ukształtowanie w nich postawy sprzeciwu wobec podobnych działań.

ŁAMANIE PRAWA AUTORSKIEGO

1. Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

Najczęstszym przypadkiem, w którym ognisko może zetknąć się z problemem naruszenia praw autorskich, jest użycie przez jej pracowników bądź wychowanków, poza zakresem dozwolonego użytku, materiałów prawnie chronionych na stronach internetowych ogniska. W przypadku naruszeń dokonanych przez wychowanków ogniska nie może występować w roli sędziego – dochodzenie roszczeń należy pozostawić osobom uprawnionym. Ognisko powinno na każdym etapie skupić się na swojej roli edukacyjno-wychowawczej poprzez organizację pogadarek na temat praw autorskich, zwracając przy tym uwagę, że powinny one rzeczowo i konkretnie informować, jakie czyny są dozwolone, a jakie zabronione prawem.

Należy zebrać informacje przede wszystkim o:

- osobie dokonującej zgłoszenia, czy jest do tego uprawniona (czy faktycznie przysługują jej prawa autorskie do danego utworu, czy posiada ważne pełnomocnictwo itd.),
- wykorzystanym utworze (czy faktycznie jest chroniony przez prawo autorskie, w jakim zakresie został wykorzystany i czy zakres ten mieści się w zakresie posiadanych licencji lub dozwolonego użytku).

2. Identyfikacja sprawcy/sprawców

- Dochodzenie naruszeń praw autorskich realizowane jest co do zasady z inicjatywy samego uprawnionego przed sądami, a w przypadku naruszeń stanowiących przestępstwo dodatkowo zaangażowane mogą być policja i prokuratura.
- Ognisko nie powinno wyręczać tych organów w ich obowiązkach ani też wkraczać w ich kompetencje. Powinna natomiast skupić się na swojej roli wychowawczej i edukacyjnej, wykorzystując okoliczność zgłoszenia rzekomego naruszenia do przekazania zaangażowanym osobom (a być może i wszystkim wychowankom, wychowawcom i opiekunom) wiedzy na temat tego, jak faktycznie prawo reguluje konkretne kwestie.

3. Działania wobec ofiar zdarzenia

- Jeżeli osobą, której prawa autorskie naruszono, jest wychowanek, należy rozważyć możliwość wystąpienia w roli mediatora, aby stosownie do okoliczności ułatwić stronom ugodowe lub kompromisowe zakończenie powstałego sporu, np. w przypadku gdy ofiarą jest osoba z ogniska, autorytet ogniska może pomóc w skłonieniu sprawcy do zaprzestania naruszeń.
- Z kolei w przypadku gdy ofiarą jest osoba spoza ogniska, ognisko może pomóc sprawcy w doprowadzeniu do zaniechania naruszeń i naprawienia ich skutków bez niepotrzebnej eskalacji sporu.

PROCEDURA ZAPOBIEGANIA I PRZECIWDZIAŁANIA CYBERPRZEMOCY WŚRÓD WYCHOWANKÓW W PRZYPADKU DOSTĘPU DO TREŚCI SZKODLIWYCH, NIEPOŻĄDANYCH, NIELEGALNYCH

1. Ujawnienie przypadku pojawienia się szkodliwych treści w ognisku. Informacja o kontakcie u ze szkodliwymi treściami może dotrzeć do wychowawcy/psychologa z różnych źródeł: od samych wychowanków, ich rodziców lub innych pracowników.
2. Ustalenie okoliczności zdarzenia.
3. Poinformowanie o fakcie rozpowszechniania szkodliwych treści wychowawcy,/psychologa i kierownika.
4. Zabezpieczenie dowodów. Zebranie informacji na temat szkodliwych treści, miejsca ich wystąpienia oraz ewentualnych sprawców. Wydrukowanie i zapisanie w formie zrzutów ekranu wszystkich dowodów rozpowszechniania niewskazanych obrazów w sieci; zachowanie SMS-ów. Jeśli treści są nielegalne, nieodpowiednio zabezpieczone lub niezgodne z regulaminem danej strony – kontakt z administratorem strony.
5. Ustalenie okoliczności zdarzenia: identyfikacja sprawcy zdarzenia (osoby, która rozpowszechniała szkodliwe treści), ustalenie, kim są świadkowie zdarzenia.
6. Klasyfikacja szkodliwych treści: pornograficzne, promujące nienawiść, rasizm, ksenofobię, przemoc, promujące zachowania antyspołeczne lub autodestrukcyjne, psychomanipulacja.
7. Współpraca z pracownikiem zarządzającym dostępem do sieci w ognisku. Pomoc w zabezpieczeniu dowodów, konfiguracji zabezpieczeń sieci szkolnej blokujących dostęp do szkodliwych materiałów.
8. Diagnoza potrzeb i działania wobec wychowanków zaangażowanych w rozpowszechnianie szkodliwych treści (edukacja, warsztaty z grupą lub rozmowa na temat treści, jeżeli np. mają negatywny wpływ na rozwój poznawczy, emocjonalny i są np. psychomanipulacją).
9. Zdecydowany komunikat ze strony ogniska, że takie materiały nie są w ognisku akceptowane.
10. Działania wobec sprawcy i osób uczestniczących. Ustalenie okoliczności zdarzenia, rozmowa/spotkanie wychowanków z wychowawcą na temat przesyłanych treści (jakie emocje budzi prezentowany materiał, do jakich działań ich zachęca i jak wpływa na wyobrażenia na temat otaczającego świata), omówienie konsekwencji zdarzenia dla osób mających kontakt ze szkodliwymi treściami, w tym też konsekwencji wynikających ze złamania regulaminu ogniska.
11. Rozmowa z uczestnikami zdarzenia (z każdym osobno). Jeżeli szkodliwe treści rozpowszechnia grupa wychowanków, działania interwencyjne warto zacząć od lidera grupy.
12. Powiadomienie rodziców wychowanków o wydarzeniu i zapoznanie, w miarę możliwości, z materiałem dowodowym. Poinformowanie rodziców o działaniach podjętych przez ognisko wobec wychowanka i podjęcie współpracy z rodzicami w celu rozwiązania problemu.
13. Zapewnienie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczestnikom zdarzenia.

-
14. Wsparcie informacyjne dotyczące możliwych działań wobec szkodliwych treści, informacja dotycząca formy ich zgłaszania do Dyżurnet.pl (punkt kontaktowy zajmujący się zwalczaniem nielegalnych treści w Internecie), zabezpieczania dowodów.
  15. Podjęcie interwencji prawnej. Interwencja prawna przeprowadzana przez ognisko jest możliwa w przypadku naruszenia zakazu rozpowszechniania:
    - pornografii z udziałem małoletniego – art. 202 § 3 k.k.,
    - treści propagujących publicznie faszystowski lub inny totalitarny ustrój państwa lub nawołujących do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych – art. 256 i art. 257 k.k.
  16. Inne formy interwencji:
    - kontakt z administratorem/moderatorem w sytuacji, gdy treści są nielegalne, nieodpowiednio zabezpieczone lub niezgodne z regulaminem danej strony.
  17. Dokumentacja zgłoszenia.

ZASADY ZAPEWNIĄCE BEZPIECZNE RELACJE MIĘDZY MAŁOLETNIM A PERSONELEM, A W SZCZEGÓLNOŚCI ZACHOWANIA NIEDOZWOLONE WOBEC MAŁOLETNICH – M. IN. W ZAKRESIE KONTAKTU FIZYCZNEGO Z DZIEĆMI, KONTAKTU POZA GODZINAMI PRACY

Naczelną zasadą wszystkich czynności podejmowanych przez personel jest działanie dla dobra dziecka i w jego najlepszym interesie. Personel traktuje dziecko z szacunkiem oraz uwzględnia jego godność i potrzeby. Niedopuszczalne jest stosowanie przemocy wobec dziecka w jakiegokolwiek formie. Realizując te cele, personel działa w ramach obowiązującego prawa, przepisów wewnętrznych instytucji oraz swoich kompetencji. Zasady bezpiecznych relacji personelu z dziećmi obowiązują wszystkich pracowników, stażystów i wolontariuszy. Znajomość i zaakceptowanie zasad potwierdza się, podpisując oświadczenie.

Relacje personelu z dziećmi

Jesteś zobowiązany(-a) do utrzymywania profesjonalnej relacji z dziećmi i każdorazowego rozważenia, czy Twoja reakcja, komunikat bądź działanie wobec dziecka są adekwatne do sytuacji, bezpieczne, uzasadnione i sprawiedliwe wobec innych dzieci. Działaj w sposób otwarty i przejrzysty dla innych, aby zminimalizować ryzyko błędnej interpretacji Twojego zachowania.

Komunikacja z dziećmi

- W komunikacji z dziećmi zachowuj cierpliwość i szacunek.
- Słuchaj uważnie dzieci i udzielaj im odpowiedzi adekwatnych do ich wieku i danej sytuacji.
- Nie wolno Ci zawstydzać, upokarzać, lekceważyć i obrażać dziecka. Nie wolno Ci krzyczeć na dziecko w sytuacji innej niż wynikająca z zagrożenia bezpieczeństwa dziecka lub innych dzieci.
- Nie wolno Ci ujawniać informacji wrażliwych dotyczących dziecka wobec osób nieuprawnionych, w tym wobec innych dzieci. Obejmuje to wizerunek dziecka, informacje o jego sytuacji rodzinnej, ekonomicznej, medycznej, opiekuńczej i prawnej.
- Podejmując decyzje dotyczące dziecka, poinformuj je o tym i staraj się brać pod uwagę jego oczekiwania.
- Szanuj prawo dziecka do prywatności. Jeśli konieczne jest odstępnie od zasady poufności, aby chronić dziecko, wyjaśnij mu to najszybciej, jak to możliwe.
- Jeśli pojawi się konieczność porozmawiania z dzieckiem na osobności, zostaw uchylone drzwi do pomieszczenia i zadbaj, aby być w zasięgu wzroku innych. Możesz też poprosić drugiego pracownika o obecność podczas takiej rozmowy.
- Nie wolno Ci zachowywać się w obecności dzieci w sposób niestosowny. Obejmuje to używanie wulgarnych słów, gestów i żartów, czynienie obraźliwych uwag, nawiązywanie w wypowiedziach do aktywności bądź atrakcyjności seksualnej oraz wykorzystywanie wobec dziecka relacji władzy lub przewagi fizycznej (zastraszanie, przymuszanie, groźby). Zapewnij dzieci, że jeśli czują się niekomfortowo w jakiejś sytuacji, wobec konkretnego zachowania czy słów, mogą

---

o tym powiedzieć Tobie lub wskazanej osobie (w zależności od procedur interwencji, jakie przyjęła instytucja) i mogą oczekiwać odpowiedniej reakcji i/lub pomocy.

Działania z dziećmi

- Doceniaj i szanuj wkład dzieci w podejmowane działania, aktywnie je angażuj i traktuj równo bez względu na ich płeć, orientację seksualną, sprawność/niepełnosprawność, status społeczny, etniczny, kulturowy, religijny i światopogląd.
- Unikaj faworyzowania dzieci.
- Nie wolno Ci nawiązywać z dzieckiem jakichkolwiek relacji romantycznych lub seksualnych, ani składać mu propozycji o nieodpowiednim charakterze. Obejmuje to także seksualne komentarze, żarty, gesty oraz udostępnianie dzieciom treści erotycznych i pornograficznych, bez względu na ich formę.
- Nie wolno Ci utrwałać wizerunku dziecka (filmowanie, nagrywanie głosu, fotografowanie) na potrzeby prywatne. Dotyczy to także umożliwienia osobom trzecim utrwalenia wizerunków dzieci, jeśli dyrekcja nie została o tym poinformowana, nie wyraziła na to zgody i nie uzyskała zgód rodziców/opiekunów prawnych oraz samych dzieci.
- Nie wolno Ci proponować dzieciom alkoholu, wyrobów tytoniowych ani nielegalnych substancji, jak również używać ich w obecności dzieci.
- Nie wolno Ci przyjmować pieniędzy ani prezentów od dziecka ani rodziców/opiekunów dziecka. Nie wolno Ci wchodzić w relacje jakiegokolwiek zależności wobec dziecka lub rodziców/opiekunów dziecka. Nie wolno Ci zachowywać się w sposób mogący sugerować innym istnienie takiej zależności i prowadzący do oskarżeń o nierówne traktowanie bądź czerpanie korzyści majątkowych i innych. Nie dotyczy to okazjonalnych podarków związanych ze świętami w roku szkolnym, np. kwiatów, prezentów składkowych czy drobnych upominków.
- Wszystkie ryzykowne sytuacje, które obejmują zauroczenie dzieckiem przez pracownika lub pracownikiem przez dziecko, muszą być raportowane dyrekcji. Jeśli jesteś ich świadkiem, reaguj stanowczo, ale z wyczuciem, aby zachować godność osób zainteresowanych.

Kontakt fizyczny z dziećmi

- Każde przemocowe działanie wobec dziecka jest niedopuszczalne. Istnieją jednak sytuacje, w których fizyczny kontakt z dzieckiem może być stosowny i spełnia zasady bezpiecznego kontaktu – jest odpowiedzią na potrzeby dziecka w danym momencie, uwzględnia wiek dziecka, etap rozwojowy, płeć, kontekst kulturowy i sytuacyjny. Nie można jednak wyznaczyć uniwersalnej stosowności każdego takiego kontaktu fizycznego, ponieważ zachowanie odpowiednie wobec jednego dziecka może być nieodpowiednie wobec innego. Kieruj się zawsze swoim profesjonalnym osądem, słuchając, obserwując i odnotowując reakcję dziecka, pytając je o zgodę na kontakt fizyczny (np. przytulenie) i zachowując świadomość, że nawet przy Twoich dobrych intencjach taki kontakt może być błędnie zinterpretowany przez dziecko lub osoby trzecie.
- Nie wolno Ci bić, szturczać, popychać ani w jakikolwiek sposób naruszać integralności fizycznej dziecka.
- Nigdy nie dotykaj dziecka w sposób, który może być uznany za nieprzyzwoity lub niestosowny.

-
- Zawsze bądź przygotowany na wyjaśnienie swoich działań.
  - Nie angażuj się w takie aktywności, jak: łaskotanie, udawane walki z dziećmi czy brutalne zabawy fizyczne.
  - Zachowaj szczególną ostrożność wobec dzieci, które doświadczyły nadużycia i krzywdzenia, w tym seksualnego, fizycznego bądź zaniedbania. Takie doświadczenia mogą czasem sprawić, że dziecko będzie dążyć do nawiązania niestosownych bądź nieadekwatnych, fizycznych kontaktów z dorosłymi. W takich sytuacjach powinieneś reagować z wyczuciem, jednak stanowczo, i pomóc dziecku zrozumieć znaczenie osobistych granic.
  - Kontakt fizyczny z dzieckiem nigdy nie może być niejawnym bądź ukrywany, wiązać się z jakąkolwiek gratyfikacją ani wynikać z relacji władzy. Jeśli będziesz świadkiem jakiegokolwiek z wyżej opisanych zachowań i/lub sytuacji ze strony innych dorosłych lub dzieci, zawsze poinformuj o tym osobę odpowiedzialną i/lub postępuj zgodnie z obowiązującą procedurą interwencji.
  - W sytuacjach wymagających czynności pielęgnacyjnych i higienicznych wobec dziecka unikaj innego niż niezbędny kontaktu fizycznego z dzieckiem. Dotyczy to zwłaszcza pomagania dziecku w ubieraniu i rozbieraniu, jedzeniu, myciu, przewijaniu i w korzystaniu z toalety. Zadbaj o to, aby w każdej z czynności pielęgnacyjnych i higienicznych asystowała Ci inna osoba z instytucji. Jeśli pielęgnacja i opieka higieniczna nad dziećmi należą do Twoich obowiązków, zostaniesz przeszkolony w tym kierunku.
  - Podczas dłuższych niż jednodniowe wyjazdów i wycieczek niedopuszczalne jest spanie z dzieckiem w jednym łóżku lub w jednym pokoju.

Kontakty poza godzinami pracy

- Co do zasady kontakt z dziećmi powinien odbywać się wyłącznie w godzinach pracy i dotyczyć celów edukacyjnych lub wychowawczych.
- Nie wolno Ci zapraszać dzieci do swojego miejsca zamieszkania, ani spotykać się z nimi poza godzinami pracy. Obejmuje to także kontakty z dziećmi poprzez prywatne kanały komunikacji (prywatny telefon, e-mail, komunikatory, profile w mediach społecznościowych).
- Jeśli zachodzi taka konieczność, właściwą formą komunikacji z dziećmi i ich rodzicami lub opiekunami poza godzinami pracy są kanały służbowe (e-mail, telefon służbowy).
- Jeśli zachodzi konieczność spotkania z dziećmi poza godzinami pracy, musisz poinformować o tym dyrekcję, a rodzice/opiekunowie prawni dzieci muszą wyrazić zgodę na taki kontakt.
- Utrzymywanie relacji towarzyskich lub rodzinnych (jeśli dzieci i ich rodzice/opiekunowie są osobami bliskimi wobec pracownika) wymaga zachowania poufności wszystkich informacji dotyczących innych dzieci, ich rodziców oraz opiekunów.

Bezpieczeństwo online

- Bądź świadom cyfrowych zagrożeń i ryzyka wynikającego z rejestrowania Twojej prywatnej aktywności w sieci przez aplikacje i algorytmy, ale także Twoich własnych działań w internecie. Dotyczy to lajkowania określonych stron, korzystania z aplikacji randkowych, na których możesz spotkać uczniów/uczennice, obserwowania określonych osób/stron w mediach społecznościowych

---

i ustawień prywatności kont, z których korzystasz. Jeśli Twój profil jest publicznie dostępny, dzieci i ich rodzice/opiekunowie będą mieć wgląd w Twoją cyfrową aktywność.

- Nie wolno Ci nawiązywać kontaktów z uczniami i uczennicami poprzez przyjmowanie bądź wysyłanie zaproszeń w mediach społecznościowych.
- W trakcie zajęć osobiste urządzenia elektroniczne powinny być wyłączone lub wyciszone, a funkcjonalność bluetooth wyłączona na terenie instytucji.

Pieczętka ogniska

KONTRAKT POMIĘDZY (IMIĘ I NAZWISKO RODZICA/RODZICÓW) I WYCHOWAWCĄ OGNISKA (IMIĘ I NAZWISKO)

Sporządzony i podpisany dnia:.....

Kontrakt ma na celu **pomoc i wsparcie ucznia..... w trudnej sytuacji domowej oraz jego rodziców w próbie zmiany postępowania wobec dziecka.**

Ja:..... zobowiązuje się do przestrzegania następujących zasad:

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

Ponadto zobowiązuje się:

- uczestniczyć w spotkaniach z psychologiem oraz posiedzeniach zespołu odpowiedzialnego za pomoc psychologiczno-pedagogiczną udzielaną mojemu dziecku w ognisku;
- w miarę możliwości brać czynny udział w imprezach i uroczystościach ogniska, spotkaniach z wychowawcą, pracownikiem socjalnym, kuratorem, które odbywają się w moim domu lub poza nim, lub z innego rodzaju specjalistami, którzy udzielają pomocy mojemu dziecku i mojej rodzinie;
- w razie nieobecności uprzedzić o tym fakcie wychowawcę, opiekuna, kuratora, pracownika socjalnego osobiście lub telefonicznie;
- przekazywać na bieżąco wszelkie nowe i istotne informacje dotyczące dziecka i rodziny.

Jestem świadomy(-a) celowości powstania kontraktu i znane mi są konsekwencje jego niedotrzymania, czyli:

- obowiązku stawienia się w placówce, na prośbę kierownika ogniska, wychowawcy, psychologa (kuratora, opiekuna, pracownika, socjalnego);
- konieczności napisania stosownego oświadczenia związanego z niedotrzymaniem przeze mnie warunków kontraktu;
- w przypadku 3-krotnego niedotrzymania lub złamania warunków niniejszego kontraktu, zawiadomienie przez ognisko odpowiednich instytucji: policji, sądu rodzinnego i nieletnich, prokuratora, opiekuna socjalnego itd.

Zobowiązania wychowawcy/psychologa do:

- udzielania dziecku pomocy i wsparcia odpowiednio do jego indywidualnych potrzeb oraz możliwości edukacyjnych i rozwojowych;
- systematycznego monitorowania sytuacji rodzinnej wychowawnika;

-
- stałego powiadamiania rodziców o postępach dziecka w ognisku, środowisku rówieśniczym, przyznanych formach pomocy itd.;
  - pomocy w załatwianiu spraw urzędowych (pisanie pism, podań), kierowaniu do odpowiednich specjalistów (psycholog, prawnik, pracownik opieki społecznej itp.);
  - udzielania wsparcia emocjonalnego rodzicom w razie potrzeby;
  - powiadomienia rodzica/ów o złamaniu przez mnie zasad kontraktu.

Czas obowiązywania kontraktu: od dnia podpisania do.....

.....
podpis rodziców/rodzica

.....
podpis wychowawcy

WNIOSEK O WGLĄD W SYTUACJĘ DZIECKA

(pieczętka ogniska)

Miejscowość, data.....

Sąd Rejonowy

W.....

Wydział Rodzinny i Nieletnich

Wnoszę o:

Wgląd w sytuację wychowanka.....

Urodzonego/ej..... w.....

zamieszkałego/ej.....

UZASADNIENIE

Z informacji uzyskanych w toku wykonywania czynności wychowawcy ogniska wynika, że wobec..... stosowana jest przemoc w rodzinie. Maboletni/a jest, nie tylko świadkiem licznych awantur rodziców, wywoływanych pod wpływem alkoholu, ale także ofiarą zachowań agresywnych ojca/matki Pana/i..... Rodzice, mimo wielu prób czynionych przez wychowawcę, psychologa oraz kierownika ogniska, odmawiają współpracy: nie interesują się sytuacją dziecka, nie odbierają telefonów ani listów poleconych.

Ognisko zapewnia wychowankowi pomoc psychologiczno-pedagogiczną w formie indywidualnych konsultacji oraz udział w zajęciach opiekuńczo – wychowawczych.

.....
podpis osoby składającej wniosek

.....
pieczętka i podpis kierownika szkoły

ZAWIADOMIENIE O POPEŁNIENIU PRZESTĘPSTWA

(pieczęćka ogniska)

Miejscowość, data.....

Prokuratura Rejonowa

W.....

Na podstawie Art. 304 § 2 kodeksu postępowania karnego informuję, iż w toku wykonywania czynności służbowych uzyskałam informacje mogące świadczyć, że wobec wychowanka naszej placówki..... ur.
..... zamieszkałego/ej .....
popelniono przestępstwo ścigane z urzędu, polegające na stosowaniu przemocy w rodzinie.

.....
imię i nazwisko osoby zgłaszającej

.....
pieczęćka i podpis kierownika

RAPORT Z INTERWENCJI W SYTUACJI PODEJRZENIA KRZYWDZENIA LUB POSIADANIA INFORMACJI O KRZYWDZENIU

Imię i nazwisko dziecka:

Przyczyna interwencji (forma krzywdzenia):

Osoba zawiadamiająca o podejrzeniu krzywdzenia:

Data:

Działanie:

Opis działań podjętych przez wychowawcę/psychologa:

Data:

Opis spotkania:

Spotkania z opiekunami dziecka:

Forma podjętej interwencji (zakreślić właściwe): zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, wniosek o wgląd w sytuację dziecka/rodziny, inny rodzaj interwencji (jaki?).....

.....

Dane dotyczące interwencji (nazwa organu, do którego zgłoszono interwencję) i data interwencji:

Wyniki interwencji: działania organów wymiaru sprawiedliwości, jeśli placówka uzyskała informacje o wynikach/działania placówki/działania rodziców:

DOKUMENTACJA PODJĘCIA INTERWENCJI W PRZYPADKU UJAWNIENIA KRZYWDZENIA DZIECKA

Imię i nazwisko dziecka			
Osoba zawiadamiająca o podejrzeniu krzywdzenia			
Przyczyna interwencji (forma krzywdzenia)			
Opis działań podjętych przez kierownika/wychowawcy/psychologa			
Data	Działanie		
Spotkania z opiekunami dziecka			
Data	Opis spotkania		
Forma podjętej interwencji (zakreślić właściwe)			
Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, wnioski o wgląd w sytuację dziecka/rodziny, inny rodzaj interwencji (jaki?).....			
Dane dotyczące interwencji		Data	Nazwa organu, do którego zgłoszono interwencję
Wyniki interwencji: działania organów wymiaru sprawiedliwości, jeśli placówka uzyskała informacje o wynikach/działania placówki/działania rodziców			

BAZA INSTYTUCJI UDZIELAJĄCYCH POMOCY OFIAROM PRZEMOCY DOMOWEJ

Każda placówka oświatowa i opiekuńcza, podejmując pomoc dziecku doświadczającemu przemocy, stara się nakłonić rodzica nieprzemocowego do skorzystania z pomocy odpowiednich instytucji. Dlatego ważna jest wiedza o instytucjach, które takiej pomocy udzielają i są do tego powołane:

- Komisariat policji (numer **997** lub **112**) – podejmuje działania prewencyjne wobec sprawców i udziela ofiarom krzywdzenia pomocy.
- Prokuratura – powinna podjąć działania sprawdzające fakt popełnienia przestępstwa, okoliczności czynu, jak również zabezpieczyć dowody i ująć sprawcę.
- MOPS, GOPS czy PCPR, czyli miejski i gminny ośrodek pomocy społecznej, powiatowe centrum pomocy rodzinie – są zobligowane do zbadania sytuacji rodzinnej dziecka i objęcia dziecka/rodziny pomocą w sprawach socjalnych, bytowych i prawnych.
- Ośrodek interwencji kryzysowej – zapewnia schronienie ofierze przemocy domowej i jej bliskim, udziela pomocy i wsparcia w przezwyciężeniu sytuacji kryzysowej, a także opracowuje plan pomocy.
- Ochrona zdrowia – można tu uzyskać zaświadczenie lekarskie o doznanych obrażeniach, poprosić o pomoc lekarską, spytać o adresy specjalistycznych poradni lekarskich.
- Komisja rozwiązywania problemów alkoholowych – jeżeli przemocy domowej towarzyszy picie alkoholu, można zwrócić się z wnioskiem o skierowanie osoby stosującej przemoc domową na leczenie odwykowe lub uzyskać inną pomoc związaną z nadużywaniem przez tę osobę alkoholu.
- Poradnia psychologiczno-pedagogiczna – podejmuje współpracę z odpowiednimi instytucjami prorządowymi. Są to Centrum Pomocy Dzieciom i Rodzinie, Komitet Ochrony Praw Dziecka, Towarzystwo Pomocy Młodzieży, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, poradnie rodzinne, Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy, ośrodki terapii dla osób uzależnionych i współuzależnionych, Ośrodki Interwencji Kryzysowej.
- Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” (tel. **801 12 00 02**). Linia czynna od poniedziałku do soboty w godzinach 8:00–22:00, w niedziele i święta w godzinach 8:00–16:00. Dyżur prawny (tel. **22 666 28 50**) – linia płatna, czynna w poniedziałek i wtorek w godzinach 17:00–21:00. Poradnia e-mailowa: niebieskalinia@niebieskalinia.info.
- Policyjny Telefon Zaufania (tel. **800 120 226**) – linia bezpłatna przy połączeniu z telefonów stacjonarnych, czynna codziennie w godzinach 9:30–15:30, w godz. 15:30–9:30 włączony jest automat.
- Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży – Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (tel. **116 111**) czynna całą dobę.
- Bezpłatna i anonimowa pomoc telefoniczna dla rodziców i nauczycieli w sprawach bezpieczeństwa dzieci – Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (tel. **800 100 100**).

Literatura polecana:

NOTATKA SŁUŻBOWA O ZDARZENIU

Data:.....

Godzina:.....

Miejsce zdarzenia:.....

Rodzaj zdarzenia/incydentu: ***Podejrzanie przemocy domowej wobec dziecka***

Uczestnicy zdarzenia:

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

Świadkowie zdarzenia:

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

Opis zdarzenia:

.....
.....
.....
.....

Podjęte działania (co zrobiono, kogo powiadomiono, inne):

.....
.....
.....
.....

.....
podpis wychowawcy

Otrzymują do wiadomości:

.....
.....

DOKUMENTACJA PROCEDURY INTERWENCYJNEJ

Data:.....

1. Sposób zgłoszenia:

- ≤ pośredni
- ≤ bezpośredni

.....
.....
.....

możliwość szczegółowego opisu

2. Data przyjęcia zgłoszenia:.....

3. Osoby uczestniczące:

.....
.....
.....

4. Opis przebiegu zdarzenia:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Zabezpieczone dowody:

.....
.....
.....

6. Zastosowane środki wychowawcze, dyscyplinarne, rekomendacje:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Plan monitoringu zdarzenia:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Załączniki

Przykładowe załączniki:

1. Notatki z rozmów z uczestnikami zdarzenia.
2. Zrzuty ekranu z dn...
3. Treść korespondencji SMS/e-mail.
4. Kopia wniosków/zgłoszeń do sądu rodzinnego/policji.

Opracowanie dokumentacji – zespół w składzie:

.....
.....
.....
.....
.....

NOTATKA Z ZATRZYMANIA WYCHOWANKA PRZEZ POLICJĘ

I. dz...../.....

.....
pieczętka ogniska

.....
miejsowość, data

Dnia..... o godz..... doszło do zatrzymania na terenie ogniska ucznia klasy..... (imię i nazwisko wychowanka).

Zatrzymania dokonał..... funkcjonariusz.....

Komendy Policji w ....., nr legitymacji służbowej.....

Jako przyczynę zatrzymania ucznia podano:.....

.....
.....
.....

Policjant poinformował ucznia o przyczynach przybycia i czynnościach, jakie zostaną wykonane związku ze sprawą:....., w obecności psychologa ogniska Pana/i....., który/a ze względu na niemożność uczestnictwa rodziców w przesłuchaniu, został/a wyznaczony/a do uczestnictwa w czynnościach przeprowadzanych na Komendzie Policji.

W czasie przeprowadzania czynności, ognisko próbowało się z skontaktować telefonicznie z rodzicami wychowanka, Państwem..... Wszystkie próby kontaktu zakończyły się niepowodzeniem.

Wychowanka w obecności psychologa ogniska przewieziono na Komendę Policji w.....

Po przesłuchaniu wychowanek został.....

Ognisko poinformowało rodziców o zatrzymaniu wychowanka pismem nr..... z dnia.....

.....
pieczętka i podpis kierownika ogniska

I. dz...../.....

.....

pieczęć ogniska

.....

miejsowość, data

NOTATKA Z ZAJĘCIA

Imię i nazwisko sporządzającego notatkę:.....

Funkcja pełniona w ognisku :.....

Data i godzina zajęcia:.....

Miejsce zajęcia:.....

Personalia sprawcy:.....

Personalia poszkodowanego:.....

Przebieg wydarzeń:

.....
.....
.....

Działania podjęte przez pracowników ogniska:

.....
.....
.....

Działania podjęte przez inne służby:

.....
.....
.....

Inne uwagi:

.....
.....

.....

podpis i pieczęć osoby sporządzającej notatkę

PROTOKÓŁ POWYPADKOWY NR...

1. Zespół powypadkowy w składzie:

1) .....

imię i nazwisko, stanowisko

2) .....

imię i nazwisko, stanowisko

dokonał w dniach..... ustaleń dotyczących okoliczności, przyczyn
wypadku, jakiemu w dniu..... o godz.....

uległ(-a).....

imię i nazwisko

Z.....

wskazanie klasy lub innej jednostki podziału organizacyjnego osób pozostających pod opieką przedszkola

przedszkola.....

nazwa i adres przedszkola

urodzony(-a)..... zamieszkały(-a).....

adres

2. Rodzaj wypadku (śmiertelny, zbiorowy, ciężki):

3. Rodzaj urazu i jego opis:

4. Udzielona pomoc:

5. Miejsce wypadku:

6. Rodzaj zajęć:

Opis wypadku – z podaniem jego przyczyn

.....
.....
.....

7. Imię i nazwisko osoby sprawującej nadzór nad poszkodowanym w chwili wypadku:

.....

8. Czy osoba sprawująca bezpośrednią pieczę nad poszkodowanym była obecna w chwili wypadku
w miejscu, w którym zdarzył się wypadek (jeżeli nie – podać, z jakiej przyczyny):

.....

9. Świadkowie wypadku:

- 1) .....
- 2) .....
- 3) .....

imię i nazwisko, miejsce zamieszkania

10. Środki zapobiegawcze:

.....

11. Poszkodowanego, jego rodziców (prawnych opiekunów) pouczono o możliwości, sposobie i terminie złożenia zastrzeżeń.

Podpis pouczonych:

- 1) .....
- 2) .....

12. Wykaz załączników do protokołu, w tym ewentualnych zastrzeżeń, jeżeli złożono je na piśmie:

- 1) .....
- 2) .....

13. Data podpisania protokołu:.....

Podpisy członków zespołu:

- 1) .....
- 2) .....

Podpis dyrektora oraz pieczęć szkoły lub placówki:.....

Potwierdzenie przez osoby uprawnione:

1) zaznajomienia się z protokołem i innymi materiałami postępowania powypadkowego:

.....

2) złożenia zastrzeżeń na piśmie:

.....

3) otrzymania protokołu:

.....

NOTATKA ZE ZDARZENIA WYPADKOWEGO W OGNISKU

Imię i nazwisko dziecka:.....

Data i miejsce urodzenia:.....

Adres zamieszkania:.....

Grupa w przedszkolu:.....

Imię i nazwisko nauczyciela:.....

Data, godzina i miejsce zdarzenia:.....

Opis zdarzenia:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
podpis wychowawcy

.....
podpis rodzica

.....
podpis świadka

OŚWIADCZENIE O ZAPOZNANIU Z DOKUMENTACJĄ

Ja niżej podpisany(-a) oświadczam, że zapoznałem(-am) się z dokumentacją wchodzącą w skład Standardów Ochrony Małoletnich obowiązującą w..... w..... i przyjmuję ją do realizacji.

.....
data, podpis